

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 18 (2294) Год XLV

Беласток 30 красавіка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Смерць з яснага неба

Яўген МІРАНОВІЧ

Чатырнаццаць гадоў таму канец красавіка быў вельмі ўспехам. Ранняя вясна заахвочвала старых і маладых цешыцца веснавым сонцем. Хаця набліжалася свята Пасхі, у Беларусі большасць людзей рыхтавалася да першамайскіх шэсцяў. Ніхто аднак не ведаў, што з яснага неба на зямлю сцякала нябачная смерць.

26 красавіка 1986 г. на ўкраінскай атамнай электрастанцыі здарылася аварыя. Сотні тон радыёактыўнага пылу павісла ў паветры. Раніцай 27 красавіка вечер накіраваў гэтую масу ва ўсходнім напрамку. Пагражала гэта экалагічны катастрофай для паўночнай Украіны і заходніх абласцей Расіі. З Москвы прыйшоў тады загад да вайсковых авіяцыйных базаў у Беларусі стварыць хімічную заслону для смертноснай хмары і прызямліць яе вакол месца аварыі. Чарнобыль знаходзіцца недалёка беларускай мяжы. Звыш 70 працэнтаў радыёактыўных выкідаў з палаючай электрастанцыі ўпала на тэрыторыю Беларусі. У паўднёва-ўсходніх раёнах рэспублікі пралалі ўмоўы для якога-небудзь нармальнага біялагічнага жыцця. Забруджанай стала чацвёртая частка краіны, а найбольш — Гомельская і Магілёўская вобласці. У зоне высокай радыяцыі апынулася больш за 2,2 мільёна чалавек, пятая частка насельніцтва Беларусі.

Размер трагедыі пабольшвалі паводзіны тадышніх савецкіх цэнтральных і рэспубліканскіх улад. Калі паветра было напоўнена смертносным цэзіем-137, жыхары Беларусі, нічога не ведаючы, займаліся сваімі справамі. Нават першага мая выгналі працоўных і моладзь у традыцыйныя шэсці, хаця ўлады ведалі чым пагражает прабыванне ў той час пад адкрытым небам. Толькі калі радыёактыўны пыл дайшоў да межаў Швецыі, там пачалі разглядзіцца адкуль яго кропіца. Дзесяць дзён пасля выбуху ў Чарнобыль саветы прызналіся да аварыі, але сваіх грамадзян надалей пераконвалі, што нічога страшнага не сталася і нават прабыванне ў раёнах размешчаных блізка электрастанцыі нічым не пагражает. Створаныя для дапамогі службы ў выпадку радыёактыўнага забруджання аказаліся зусім да гэтага непадрыхтаванымі. Начальнік Галоўнага санітарна-эпідэміялагічнага ўпраўлення, а задно віцэ-міністр аховы здароўя Віктар Бур'як, спасылаючыся на дасягненіі савецкай науکі, даказваў, што можна без нікага страху прабываць у не-пасрэдным суседстве Чарнобыльскай электрастанцыі. Мясцовая наменклatura ў першую чаргу занялася эвакуацыйнай сваіх сем'яў у бяспечныя раёны краіны. Шэф Камуністычнай партыі Беларусі Мікалай Слюнькоў некалькі

Спакойнага і радаснага Велікоднага святкавання

ўсім ӯштачам жадае рэдакцыя „Нівы”.

Праваслаўныя у Польскім Войску

Размова з епіскапам Гайнайскім,
Праваслаўным ардынарыем Войс-
ка Польскага, праасвяшчэнней-
шым МІРАНАМ.

— Мінула ўжо амаль два гады ад Ва-
шай епіскапскай хіратоніі, пасля якой
сталі Вы ў званні генерала Праваслаў-
ным ардынарыем Войска Польскага. Ці
многа памянялася ад гэтага часу ў пра-
васлаўных вайсковых парафіях?

— Амаль два гады маёй працы ў Ар-
дынарыяце гэта не так многа часу ў па-
раўнанні са шматгадовай працай пра-
васлаўнага душпастырства ў Польскім Войску. Апошня гады прынеслі вель-
мі вялікі перамены ў польскай армії,
пра што вельмі часта гаворыцца. Ёсьць
стаконуцьця рэзультаты перамен, хаця
яны бываюць цяжкімі для асобы ў мун-
дзіры. Апошні год, гэта ўваход Войска Польскага ў структуры НАТА. У на-
шым Праваслаўным ардынарыяце пра-
цујуць дваццаць капеланаў, псаломщи-
кі і працаўнікі адміністрацыі, з чаго
у Варшаве пад майм кіраўніцтвам пяць
асоб у канцылярыі. Дэканы, якія кіру-
юць працай праваслаўных вайсковых
капеланаў, працуюць у Сухапутных і
Марскіх войсках, Вайсковай авіяцыі.
Знаходзяцца яны між іншым у Сілез-
скай ваеннай акрузе, Паморскай ваен-
най акрузе, Прывісліянскіх часцях і Па-
гранічнай ахвое. Іншыя вайсковыя ка-
пеланы з'яўляюцца настацелямі сямі
гарнізонных прыходаў (Варшава —

св. Мікалая; Беласток — св. Пятра і Паўла, Гданьск — св. Юрыя; Пярэ-
мышль — Нараджэння Прасвятой Ба-
гародзіцы; Цехацін — св. Міхаіла;

Вроцлаў — Уздзвіжання Крыжа Гас-
подняга і нядыўна адкрыты ў Белай-
Падляшской — св. Апостала Марка,
які будзе асвячацца 6 мая). У гэтым го-
дзе будзе таксама асвячацца новы пры-
хадскі дом у Цехацінку.

— З якімі цяжкасцямі сустракаюца
праваслаўныя святыя?

— Рэарганізацыя войска выклікае
розныя складанасці ў палкавых свята-
роў. Вельмі часта здараецца так, што
яны вымушаны за свой кошт наведваць
далёкія часці. Па-рознаму адносіцца да
іх таксама і камандаванне.

— Маладыя праваслаўныя жыхары
Беласточчыны часта праходзяць вай-
сковую службу далёка ад дому. На якую
духовую апеку яны могуць разлічваць?

— Капеланы нашы часта сустрака-
юцца з маладымі салдатамі з Беласточ-
чыны ў розных мясцовасцях. Калі яны
признаюцца да свайго веравызнання,
тады духоўная апека бывае непасрэд-
най. Святыя праводзяць з імі дыскусі-
ю на тэмы, якія іх найбольш хвалююць,
а часта тычацца яны духоўнага разла-
ду маладых людзей. Паколькі пра-
васлаўныя цэрквы знаходзяцца па-за тэ-
рыторыяй падраздзяленняў, капеланы
арганізуюць выязныя багаслужэнні.

[працяг 3]

І я таксама валакала

Строга пасцілі ў Вялікую пятніцу і суботу. У апошні дзень Вялікага посту свяцілі пасху — яйкі, мяса і пірог. Цяпер для асвячэння прыносяць сімвалічныя колькасці ежы ў кошычках, калісці прыносяці ў начоўках.

[абраднасць 3]

Вяртанне Еўропы у Беларусь

„Год беларускі” друкуеца агулам на пяці мовах, але больш за палову ста-
ронак — па-беларуску. У перакладах
прэзентуюца не абы-якія творцы:
Шарль Бадлер, Томас Гардзі, Уістан
Х’ю Одэн, Эмілі Дыкінсан, Віктар Гю-
го, Уільям Батлер Ейтс, Ісаак Башэвіс
Зінгер. І гэта найлепшае, што ёсць
у альманаху.

[рэцензія 5]

Адпачываць у Мінску

Стаміўшыся пешымі экспкурсіямі,
варта зайсці ў тэатры, музеі ці шмат-
лікія выстаўкі. У Мінску першы тэатр
з’явіўся больш за 300 гадоў таму! Сён-
ня амаль усе госці сталіцы жадаюць
пабываць у Тэатры оперы і балета.
Цэны білетаў ад 1 да 8 злотых (у пе-
раліку) не з’яўляюцца таму перашкод-
дай, а ўражанні ад аднаго з найлеп-
шых тэатраў Еўропы гарантаваны.

[запрашэнне 5]

„Раблю, што трэба, і ўсё!”

Дырэктар Ірэна Трашчотка значна
пашырыла абсяг дзейнасці Цэнтра
праваслаўнай культуры. Перш за ўсё
паявіліся выстаўкі. Апрача таго, адбы-
ваюцца розныя вечары свецкага ты-
пу, але звязаныя з праваслаўем.

[партрэт 9]

Развітанне з ветракамі

У 1987 г. паехалі мы на веласіпедах
з сямігадоваю дачкою ў Хітрую. Перад
паступленнем яе ў школу хацелаісі міне
паказаць ёй тое, пра што неўзабаве
прачытае ў наведы Баляслава Пруса
„Янка-музыка” — стары вятрак. Даяз-
джаючы да мэты падарожжа, заўважыў
я незвычайнае відовішча: разбураную
канструкцыю ветрака на зямлі.

[настальгія 10]

З насення лебяды хлеб пяклі

У бежанства забрала мяне мама, бо
тата быў на фронце: служыў матросам
у Фінляндыйі; пасля бацька знайшоў
нас. Жылі мы ў гаспадара ў вёсцы Ша-
вяліёва Пермскай губерні; было гэта вя-
лікае сяло. Мама працеваўала ў гаспада-
рой, а мы, дзецы, бегалі па агародах.

[устасін 10]

Беларусь — беларусы

Дзеля старшыні БНФ у турме арганізавалі лазню

15 красавіка скончыўся тэрмін зняволення старшыні Гродзенскай рады Беларускага народнага фронту Сяргея Мальчыка. Вечарам 5 красавіка Ленінскім раённым судом Гродна быў асужданы на 10 сутак зняволення за арганізацыю шэсця 25 сакавіка. Прама ў зале суда Сяргей Мальчык абвясціў галадоўку, якую трывамаў усе дзесяць дзён. Вечарам у суботу сустракаць яго з турмы прыйшло некалькі дзесяткаў сяброў БНФ і БСДГ. А напярэдадні грамадоўцы правялі ў Гродне несанкцыянованы інфармацыйны пікет, на якім раздавалі людзям улёткі і заяву Гарадской рады Грамады. У заяве ў прыватнасці гаворыцца, што падзеі 25 сакавіка ў Мінску і Гродне засведчылі, што пануючы ў Беларусі рэжым перайшоў мяжу, за якой можа быць толькі адно — грамадзянская вайна. Нахабна ігнаруючы права дзесяткаў тысяч людзей на выказванне сваёй думкі і абражаюты нацыянальную годнасць беларусаў дыктатура кінула супраць дэмантрантаў вайсковую тэхніку, тысячи міліцянтаў і сабак. Гродзенская Грамада патрабавала перагледзець судовыя справы над арганізаторамі мітынгу 25 сакавіка ў Гродне. Пікет працягваўся каля гадзіны. Калі ўлёткі

з заявай былі ўсім раздадзены, да пікетоўшчыкаў падышло некалькі міліцянераў на чале з намеснікам старшыні Ленінскага аддзела міліцыі падпалкоўнікам Шмакавым, які даволі тактоўна прапанаваў спыніць несанкцыянованую акцыю. Пікетоўшчыкі не сталі ісці на канфлікт, тым больш, што іх мэта была выканана і разышліся. Дарэчы, як не дзіўна, заяву Грамады не надрукавалі незалежныя газеты ў Гродне, у тым ліку „Пагоня”.

На арганізаванай адразу пасля вызвалення прэс-канферэнцыі Сяргей Мальчык сказаў, што ўесь час знаходжання ў турме адчуваў падтрымку сяброў і праз адваката Уладзіміра Кісялевіча даведаўся ўсе навіны. Старшыня гродзенскага БНФ быў самым важным арыштантам. Ён дамогся, каб яму даслалі газеты, паперу і ручку. Упершыню ў гісторыі турэмнага ізялятара арыштаваным арганізавалі лазню. Але па словах Сяргея Мальчыка ўмовы ў турме ўсё роўна былі невыносныя. Намя элементарных сродкаў гігіеніі. Арыштаваныя нават не спрабуюць дамагчыся паляпшэння свайго становішча, бо цалкам залежны ад міліцянераў.

Зміцер КІСЕЛЬ

Візіт у Ямала-Ненецкую акругу

У бліжэйшыя дні ў Ямала-Ненецкай аўтаномнай акрузе Расійскай Федэрацыі пройдуць мерапрыемствы, прысвечаныя святкаванию 20-годдзя прыбыцця ў акругу беларускага ўдарнага камсамольска-аграда „Маладагвардзеец”. Для ўдзелу ў святкаваннях запрошана дэлегацыя Рэспублікі Беларусь.

Падчас візіту, які працягнеца ад 20 да 25 красавіка, дэлегацыя таксама правядзе перамовы з адміністрацыяй акругі па пытаннях развіцця гандлёва-еканамічнага супрацоўніцтва.

Плануецца, у прыватнасці, аблеркаўца пытанне аб скарачэнні адмоўнага для Беларусі сальда ва ўзаемным гандлі за кошт паставак у рэгіён тавараў народнага спажывання, прадукцыі машынабудаўнічых прадпрыемстваў, у тым ліку,

Бабруйскага машынабудаўнічага завода і Мінскага завода колавых цягачоў, мэблі для дзіцячых садкоў і школ і іншых тавараў беларускай вытворчасці.

Паколькі Ямала-Ненецкая аўтаномная акруга з'яўляецца найбуйнейшым пастаўшчыком газу (90%) і нафты (20%) у Расійскай Федэрацыі, дэлегацыя наважана аблеркаўца з акруговай адміністрацыяй пытанні паставак у Беларусь вуглевадароднай сырэвіны, у тым ліку на ўмовах узаемазаліку за пастаўкі беларускай прадукцыі. Апроч таго, будзе пра-працавана пытанне аб магчымасці ўдзелу беларускіх спецыялістаў у будаўніцтве мясцовых дарог, жылля і аўтакатаў сацыяльна-культурнага і бытавога прызначэння ў рэгіёне.

Ірина САЗАНОВІЧ, БелаПАН

Навекі разам!

Уз'яднання Украіны, Расіі і Беларусі ў адзіны саюз патрабавалі ўдзельнікі мітынгу, прысвечанага 217-м угодкам Маніфеста Кацярыны II „Аб далучэнні Крыма да Расіі”, які прайшоў у Сімферопалі 19 красавіка.

У мітынгу ўзялі ўдзел каля 300 прадстаўнікоў рускай аўшчыны і Славянскай партыі Украіны з розных рэгіёнаў Крыма. Прамоўцы жорстка выказваліся супраць прыняцця Вярхоўнай Радай Украіны законаў „Аб статусе карэннага народа” і „Аб статусе крымска-татарскага народа”.

БелаПАН-УНІАН

Беларускі ўрад улічыў просьбы працоўных — і то нарэшце! На 22 красавіка прызначана правядзенне суботніка. Нашы рабочыя захадзелі папрацаваць бясплатна восем гадзін альбо пералічыць адпаведную суму за дзень працы любым іншым способам. Сцяг ім у руки!

Асабліва ўражвае імпэт нашых працоўных каталіцкага веравызнання. У Вялікую суботу яны праявяць самы са-

да”, патрабавалі надаць рускай мове статус дзяржаўнай, а таксама спыніць дзяленні грамадзян на „карэнных” і „некарэнных”. Акцыя суправаджалася плакатамі і лозунгамі „Расіяне Крыма — адзіны”, „Маніфест Кацярыны дарагі нават Украіне”, „Расія, Беларусь, Украіна — навекі разам”, „Слава рускім палкаводцам”.

Пасля заканчэння мітынгу ягоныя ўдзельнікі ўсклалі кветкі да Далгарукаўскага манумента, узведзенага ў памяць аб вызваленні Крыма рускімі войскамі ад захопнікаў у 1771 годзе, і помніка А. Суворава.

БелаПАН-УНІАН

Суботнік прызначаны на Вялікі дзень

праўдны стаханаўскі падыход у справе выканання свайго грамадзянскага абавязку. Паміж загартоўкай сталі і ворыкам палеткаў яны наведаюць імшу, пасвенціць яйкі, прыбяруцца ў хатах, згатуюць святочную ежу.

Дзякуючы ураду за тое, што ён не даў загубіць гэту ініцыятыву!

Сяргей САМАСЕЙ
„Пагоня”, 20.04.2000 г.

Не — для „Чарнобыльскага шляху”

20 красавіка Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт разгледзеў заяўку на правядзенне ў Мінску 26 красавіка традыцыйнага „Чарнобыльскага шляху” і ўпершыню за апошнія гады не даў дазволу на правядзенне дэмантрацыі. Арганізаторы акцыі меркавалі правесці 26 красавіка шэсце ад плошчы Якуба Коласа па праспекце Францішка Скарыны да плошчы Незалежнасці, дзе павінен быў адбыцца мітынг. Аднак сталічныя ўлады дазволілі толькі мітынг на плошчы Бангалор з пачаткам акцыі ў 18 гадзін.

У сувязі з адмаўленнем улад у правядзені дэмантрацыі, 20 красавіка ў штаб-кватэры БНФ адбылася прэс-канферэнцыя, на якой перад журналістамі выступілі старшыня аргамітэта „Чарнобыльскага шляху-2000” прафесар Іван Нікітчанка і астатнія члены аргамітэта.

Намеснік старшыні БНФ, рэдактар газеты „Рабочы” Віктар Івашкевіч сказаў, што ўлады напалоханы хваляй масавых пратэстаў, якая ўзнімаецца ў Беларусі і спрабуюць рэпресіямі збіць яе. Ён не выключыў, што ў выпадку з „Чарнобыльскім шляхам-2000” улады могуць прымяніць вядомую тактыку — для запалохвання людзей забараніць

шэсце і толькі ў апошні момант адмяніць сваё рашэнне і дазволіць яго.

„На працягу месяца, пасля беспрэцэдэнтнага разгону мірнай дэмантрацыі 25 сакавіка і жорсткай рэакцыі супольнасці А. Лукашэнка зноў наступае на тяя ж граблі, — сказаў старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька. — Гэта не самы горшы для беларускай апазіцыі сцэнарый, калі рэжым зноў дэмантруе свой сапраўдны твар. Но на „Чарнобыльскі шлях-2000” прыедуць прадстаўнічыя дэлегацыі парламентаў Расіі, Чехіі, Германіі. Запланаваная апазіцыйная акцыя адбудзеца ў любым выпадку”.

„Наступствія катастроfy толькі пачынаюцца прайяўляцца. Поўнасцю яны прайяўляюцца ў другім-трэцім пакаленні, — сказаў Іван Нікітчанка. — А беларускія ўлады робяць выгляд, што нічога не здарылася. Зніжаюцца выплаты, уразаюцца льготы чарнобыльцаў, засяваюць забруджаныя тэрыторыі, з якіх збіраюць забруджаную прадукцыю, якую затым ужываюцца жыхарамі Беларусі. Відаць, улады ўпарты да-магаюцца, каб народ Беларусі моўкі і без пратэстаў выміраў”.

Генадзь БАРБАРЫЧ, БелаПАН

Лукашызацыя Украіны

16 красавіка па ініцыятыве прэзідэнта Леаніда Кучмы праходзіў на Украіне рэферэндум, у якім грамадзяне рэспублікі мелі адказаць ці пагаджаюцца на аблежаванне дэпутацкага імунітэту, роспуск парламента, калі той замаруджвае працы над бюджетам. Кучма запрапанаваў таксама скараціць колькасць дэпутатаў і стварыць другую заканадаўчую палату. Падрыхтоўка да рэферэндуму і характар паставленах пытанняў моцна напаміналі палітычную акцыю, ініцыяваную прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам восенню 1996 г. Украінская апазіцыя, так як і беларуская, не атрымала магчымасцей прадставіць грамадзянам свае аргументы і растлумачыць, чаму не павінны яны падтрымліваць прэзідэнцкія пропановы. Кантраліруючы аргамітэя Украінскія сродкі масавай інфармацыі заклікалі грамадзян ісці на рэферэндум і станоўча выказацца за паставленаімі Кучмам пытаннямі. Губернатары і раённая адміністрацыя адыграли падобную ролю на гэтым рэферэндуме як лукашэнкаўская вертыкаль.

Кучма, замацоўваючы сваю ўладу,

не зрабіў аднак тае памылкі што Лукашэнка — не патаптаў годнасці народу. Можа ён сёння пераканаўчы гаварыць, што замацоўвае ўладу, каб правесці рэформы, якія ў будучыні пайплюваюць на лепшы лёс краіны і народа. Лукашэнка спачатку ліквідаваў сімвалы дзяржаўнай самастойнасці, узаконіў ужыванне мовы каланізатораў, а нейкі ягоны служака перад камерамі тэлебачання разарваў національны сцяг. Свядомым беларусам стала тады ясным, што замацаваў ён сваю ўладу, каб лягчэй ліквідаваць незалежнасць краіны. У выпадку Украіны, нават найбольшым апазіцыянерам, цяжка будзе назваць Кучму здраднікам. Наадварот, ён мае аргументы, каб такім эпітэтамі акрэсліць сваіх апанентаў. Таму, хаця Кучма ідзе следам Лукашэнкі, яго пазіцыя ёсць і праўдападобна будзе іншая чым прэзідэнта Беларусі.

Дзень пасля украінскага рэферэндуму беларуское тэлебачанне з не скрываенным задавальненнем інфармавала пра яго вынікі. Лукашэнка, як першы з замежных палітыкаў, павіншаваў Кучму з перамогай.

Яўген МІРАНОВІЧ

Канцэрт-прэзентацыя дыска і касеты

Канцэрт-прэзентацыя новага дыска „Вольныя танцы. Новая альтэрнатыва” прайшоў вечарам 19 красавіка ў канцэртнай зале „Мінск”.

Першы дыск праекта — „Вольныя танцы. Слухай сваё” — выйшаў летасці і стаў прыкметнай з'явай у маладзёжным культурным жыцці Беларусі. Прэзект ажыццяўляе маладзёжнае музычнае аўтаданнне „БМАгруп”.

Як паведаміў перад пачаткам канцэрта адзін з кіраўнікоў аўтадання Сяргей Бялыевіч, на лазерным дыску, што выдадзены накладам у 1 500 экземпляраў, і аўдыёкасете (наклад да 3 000 экземпляраў) прадстаўлены новыя песні лепшых беларускіх альтэрнатыўных музычных рок-гуртоў — „NRM”, „Крама”, „Крыўі”, „Уліс”, „Нейро Дюбел”, „Палац”, „Троіца”, а таксама некалькіх маладых каманд. Усе песні, за вык-

лючэннем адной кампазіцыі, — на беларускай мове.

У няпрастых фінансавых умовах „БМАгруп” змагла ажыццяўіць гэты праект з дапамогай розных арганізацый — фонду „Дзесяці Чарнобыля”, Беларускага аўтадання студэнтаў Польшчы, беларускай рэдакцыі радыё „Свабода”, фонду Льва Сапегі і многіх іншых.

Трэба адзначыць, што ў канцэртнай зале было багата міліцянтаў, што не дазвалялі прысутным падымацца з месцаў і танцаваць, як звычайна бывае на падобных канцэртах. Гэта, аднак не перашкодзіла аўдыторыі скандзіраваць лозунг „Жыве Беларусь!” і ладзіць танцы проста на сваіх месцах. На некалькіх хвілін у зале нават з'явіўся белчырвона-белы нацыянальны сцяг — яго разгарнуў адзін з музыкантаў.

Генадзь БАРБАРЫЧ, БелаПАН

I я таксама валакала

З Вялікаднем неадлучна звязаны звычай дзяліца свянцоным яйкам і віншаваць адзін аднаго. Яго першакрыніца — дахрысціянская сімволіка яйка як знака нараджэння, жыцця, шчасця і радасці.

Надзея Здановіч і Вольга Саевіч рыхтуюць пасху для асвячэння ў традыцыйных капаньках (начоўках).

Радасць велікодных святкаванняў папярэджае доўгі і сумны перыяд посту. Як калісь рыхтаваліся да Вялікадня расказываюць Вольга Саевіч і Надзея Здановіч з Орлі.

— Калісьці людзі былі больш богабаязныя, — расказвае Надзея Здановіч, ураджэнка Кашалёў. — Напярэдадні посту, пасля вяртання з царквы ўсёй сям'ёй сядалі мы абедаць пры запаленых свячах. У Вялікі чацвер ладзілі мы ўрачыстую вячэрну — у Кашалях называлі яе жыльнікам — на памятку Тайнай вячэры. Жылі мы бедна. Асновай поснага харчавання быў алей, які выцікалі з ліннянога семя ў алейні ў Бельскі аб абменьвалі на фасолю ў яўрэяў. Я любіла паліваць алеем цыбулю і есці яе з хлебам. Піла я толькі воду, бо пост. Каўбасу елі толькі на Вялікден. Здаралася, што браты, а іх трох было ў мяне, паціху прабавалі каўбасу ў каморы трохі раней.

— У Шарнях, маёй роднай вёсцы, зямля была такая неўраджайнай, што пшаніца ўвогуле не радзіла, — успамінае Вольга Саевіч. — Перад святамі ма́ма купляла пшаніцу, якую потым трэба было самому змaloць у жорнах. З пшанічнай муکі пяклі мы пасху — свя-

точны пірог. Мусіў ён быць добра выпечаны, каб добра выглядаў на стале. Цеста ўпрыгожвалі арнаментам у вягладзе лесвіцы і нам, дзецям, тлумачылі, што па ёй прыйдзе да нас Ісус Хрыстос. У перадсвяточны перыяд я любіла прабываць у кухні, глядзець як ма́ма з бабуляй месяц цеста, прабаваць пальцам рыхтаваныя імі смакоці. Свіній калолі на Вялікім тыдні і адразу адбіралі адпаведныя кавалкі на свянцонае. Пасля вэнджання давалі скрылёнчак дзецям для спрабавання, а рэшту хавалі ў камору. Дарослыя перасцерагалі дзяцей, каб не падкрадаць мяса з каморы, бо тады можна не дачакаць Вялікадня. Не наядаліся мы мяса і ў святы, бо маці адкладала яго для бацькі, калі той пойдзе касіць.

Строга пасцілі ў Вялікую пятніцу і суботу. У апошні дзень Вялікага посту свяцілі пасху — яйкі, мяса і пірог. Цяпер для асвячэння прыносяць сімвалічныя колькасці ежы ў кошычках. Калісьці прадукты на велікодны стол прыносілі ў начоўках.

— Хатка наша была малая, крытая саломай, але на нашым панадворку, высыпаным жоўтым пясочкам, заўсёды свяцілі пасху. А ўжо на першы дзень Вя-

лікадня прыходзілі да нас хлопцы кашаць яйкі, — успамінае Вольга Саевіч, ураджэнка Шарнёў.

Цяпер на Вялікден раніцай вернікі з царквы вяртаюцца дадому, але калісьці быў звычай наведваць магілы і пакідаць на іх пасху. Першы дзень велікодных святкаванняў пачынаўся снеданнем, якога асноўным элементам было дзяленне паміж сямейнікамі свянцонага яйка. Вечарам моладзь наведвала панадворкі аднавяскі і пад акном віншавалі гаспадароў. Называлася гэта хаджэннем па валачобным. Валокаць хадзілі і хлопцы, і дзячыны, у тым ліку і я.

— Калі гаспадар добразычліва стаўіцца да валачобнікаў, выносіць ім каўбасу, пірог, яйкі, часам віном або смагонкай частаваў, — успамінаюць жанчыны. — Здаралася, што гаспадар праганяў валачобнікаў з-пад акна і тады хлопцы спявалі на ўсю глотку: «А ў гэтай халупцы самы галадупці, сам не мае і нам не дае...»

Дзеци па валачобным хадзілі на другі дзень велікодных свят да сваіх хросных бацькоў.

— Часта дзеци не маглі дачакацца другога дня і наведвалі хросных бацькоў ужо ў першы дзень, неадкладна пасля снедання, — расказвае Надзея Здановіч. — Заходзіла такая малечка ў хату, ставала ў кутку засаромленая і маўчала. Калісьці дзеци не былі такія адважныя, як цяпер. Грошай дзецим тады не давалі, толькі дзве пары яек, валак пірага...

— У нас, у Шарнях, — згадвае Вольга Саевіч, — было восем сябровак. Калі мы наведвалі адну адну, то ўсе дставалі па адным яйку. Цешыліся мы імі, лічылі, колькі назіралі пісанак.

Пісанкі выкарыстоўваліся таксама для забавы. Моладзь у святочны дні гуляла ў качанне яек і выбіванкі. Абдорвалі імі знаёмых. Пісанкамі абменьваліся таксама закаханыя пары.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Цяпер пасху для асвячэння прыносяць у кошычках. Міклашы 1999 г.

Праваслаўныя ў Польскім войску

[1 ♂ працяг]

Часта памагаюць арганізація выезд дадому на святкаванні або сямейныя ўрачыстасці ці дапамагаюць перанесці жаўнера ў падраздзяленне, якое знаходзіцца бліжэй яго месцапражывання.

— *Ці ўсе праваслаўныя хлопцы ахвотна інфармуюць аб сваім праваслаўным веравызнанні?*

— Можна сказаць, што капелану лягчай наладзіць зносіны з тым, хто прызнаецца да свайго веравызнання і лягчай з ім працацаць. На жаль, бывае так, што не ўсе прызнаюцца да праваслаўнага веравызнання. Тыя, якія прызнаюцца, карыстаюцца большай пашанай камандзіраў і сябром.

— *Ці не здараліся выпадкі здзекаў у адносінах да праваслаўных з боку жаўнера іншых веравызнанняў?*

— Здароўшчыца такія выпадкі, аднак бываюць яны вельмі рэдка. У такіх адставінах трэба пераносіць канкрэтную асабу ў другое падраздзяленне.

— *Яшчэ перад I сусветнай вайной на тэрыторыі сёняшніх Рэчы Паспалітай было многа праваслаўных цэрквяў, сярод якіх многія ў міжваенні перыяд былі разбураны або перабудаваны на рымска-каталіцкія касцёлы. Ці вайсковыя праваслаўныя вернікі могуць разлічваць на вяртанне некаторых?*

— Цэркви і касцёлы, якімі карысталіся паасобныя канфесіі ў час уваходу ў жыццё законаў Аб адносінах дзяржавы да Рымска-каталіцкага касцёла (1989 г.) і да Праваслаўнай царквы (1991 г.) перайшлі ў валоданне той кан-

фесіі, якая імі карысталася і зараз з'яўляюцца яе ўласнасцю. Дазволіла гэта юрыдычна ўпарадкаваць умовы, у якіх дзейнічае Праваслаўная царква, але адначасна ўсе цэрквы, якія раней перанялі Рымска-каталіцкі касцёл, сталі яго ўласнасцю.

— Сабор епіскапа Праваслаўнай царквы прысвоіў Вам званне епіскапа Гайнайскага і зараз апрача кіравання праваслаўнымі вайсковыми прыходамі Вы звязаны са Свята-Троіцкім саборам у Гайнайцы. Ці цягка спалучаць усе абавязкі?

— Звязаны я з Гайнайкой таму, што Сабор епіскапа нашай Царквы прысвоіў мне званне епіскапа Гайнайскага, а апрача гэтага з'яўляюся я вікарным епіскапам Варшаўскага мітраполіта. Я вельмі цешуся, калі прыязджаю ў Гайнайку і адчуваю як б'е яе праваслаўнае сэрца. Магу тут служыць у пепрапоўненай заўсёды людзьмі царкве. Я рады, што магу сказаць тут добрае слова, якое пльве з майго сэрца.

З нагоды вялікага свята, Пасхі Гасподні, хачу перадаць рэдакцыі тыднёвіка „Ніва”, а таксама ўсім яго чытачам вельмі сардечны пажаданні здароўя, шчасця, духовай радасці і ўсяго найлепшага. Пажаданні пераказваю таксама нашым праваслаўным афіцэрам паліцыі, пагранічнай аховы, салдатам, пажарнікам і ўсім, хто носіць мундзір. Блаславенне Уваскрэсшага Збаўцы хай будзе з Вамі! Христос Воскресе.

— *Дзякую за размову.*
Гутарыў Аляксей МАРОЗ

Зводзяца перспектывы

У Кошках у Арлянскай гміне праўжывае каля ста душ. Жывуць па адной-дзве асобы ў хаце, а пяць хат стаіць пустых. Троес дзяцей даязджае ў Бельск у сярэдня школы. Двое дзетак наведвае Пачатковую школу ў Малініках, а двое яшчэ ў дашкольным узросце. Апошнімі чатырма апякушца бабуля, бо іх маці пазбаўлена бацькоўскіх правоў; калі б не тая маці-дзеўка, то ў Кошках не было б ніводнага дзіцяці да пятнаццаці гадоў. Дзевак для замужжа ў вёсцы няма, затое аж дванаццаць кавалераў, сярод якіх ёсьць сарака-і пяцідзесяцігадовыя.

З працы на гаспадарцы жыве толькі адзін селянін. Цяжка яму жывецца, бо за малако за месяц атрымлівае па 100-150 злотых, а на адну рату падатку прыходзіцца плаціць яму 200 злотых. Няма перспективы на вяскове жыццё, многа фундушовай зямлі ляжыць аблагом.

Калісь лекар у Дубяжыне прымаў, але там амбулаторию развязалі і цяпер трэба ў Бельск ездзіць. Прыме там ад-

на ўрачыха хворых з мо пятнаццаці вёсак, цяжка ёй з усімі справіцца, таму і тримае людзей цэлы дзень.

У вёсцы адзін тэлефон, калісь ён стражсаці быў, а цяпер прыватны. Уласнік тэлефона жыве на канцы вёскі і не надта ахвотна адносіцца да патрабуючых карыстальнікаў. У гэтым годзе Тэлекамунікацыя мае давесці лінію да Кошак, пад Орлю ўжо робяць, але калі зазвоніць у хатах тэлефонныя званкі — невядома. Ахвотных атрымаць тэлефон запісалася 22 асобы.

У сорак хат даведзена вада з водаправода, але многія гаспадары адмовіліся ад яе. Пра каналізацыю і згадкі няма.

Праз вёску ў 1995 годзе пракладзены быў асфальт, але аўтобусы ПКСу ездзяць праз суседнія Грэдалі — тры ў суткі. Недалёка ад вёскі ёсьць і чыгуначны прыпынак Падбелле, але калі спыніцца там рух і не стане праваднікоў паяздоў, тады яшчэ ў Падбеллі астанецца адзін праваднік жыхарам Кошак — бацюшка...

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Доля археолога

Раскопки Бердыжской палеолитической стоянки — 1928 год. Стаяць: злева А. Каваленя, справа А. Ляўданскі (усаты). Сядзіць злева К. Палікарповіч.

(заканчэнне;
пачатак у папярэднім нумары)

На месца звольненага Сяргея Дубінскага ў сектар археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР прыняты быў Аляксандр Каваленя. Нарадзіўся ён у вёсцы Кашицы Гродзенскага павета 21 лютага (5 сакавіка) 1895 года ў сялянскай сям'і. Бацькі змаглі даць яму не толькі першапачатковую адукацыю ў царкоўна-прыходской школе, але і адправілі сына вучыцца ў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю, якую Але́сь паспяхова закончыў у 1915 годзе. Да́лейшы лёс яго на некаторы час губляеца і аб жыцці А. З. Кавалені ў 1915-1919 гг. нам мала што вядома.

Сустрэўшы натхнёна кастрычнік 1917 года, ён ваюе ў Чырвонай Арміі супраць Махно і Урангеля. Адным з атрадаў Махно ён быў узяты ў палон і прысуджаны да расстрэлу. Аднак ноччу на махноўцаў наляцеў атрад чырвонаармейцаў, што выратавала жыццё Кавалені.

Скончылася вайна, пачалося мірнае жыццё. З'явілася магчымасць прадоў-

жыць сваю адукацыю і Аляксандр, амаль у 30-гадовымянні, у 1925 годзе паступае на гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Ужо ў гады вучобы ён пачынае даследаванні ў археалагічных археалагічных асноўных камісій Інбелкульта. Але́сь у 1927 г. па заданні археалагічнай камісіі Інбелкульта абследуе на ваколі Турава і праводзіць першыя археалагічныя даследаванні на яго дзядзінцы. У 1928 г. самастойна абследуе помнікі археалогіі на Міншчыне, Бабруйшчыне і Магілёўшчыне, пад кіраўніцтвам супрацоўніка археалагічнай камісіі Інбелкульта праводзіць даследаванні курганоў у наваколіх Орши.

Хутка да яго прыйшло прызнанне як спецыяліста, і пасля заканчэння ўніверсітэта ён супрацоўнічае з секцыяй археалогіі Інстытута гісторыі. Так у 1930 г. ён праводзіць археалагічныя разведкі на тэрыторыі сучасных Талачынскага і Чашніцкага раёнаў, упер-

шыню абследуе дзядзінцы Друцка і Лукомля. У 1931 г. прымае ўдзел у буйна-маштабнай комплекснай экспедыцыі па Бярэзіне ад Лепеля да Бабруйска. У гэты ж час у акадэмічных выданнях з'яўляюцца яго першыя навуковыя публікацыі.

А. Каваленя быў добра падрыхтаваны да навуковай працы і як толькі ў Інстытуце гісторыі, пасля звольнення С. Дубінскага ў канцы 1932 года з'явілася вакансія, ён быў прыняты на работу ў секцыю археалогіі. Працуючы ў Акадэміі навук А. Каваленя прыняў актыўны ўдзел у складанні археалагічнай карты Беларусі, аднак кола яго навуковых інтарэсаў уесь час было скіравана на помнікі жалезнага веку. У выніку даследаванняў 20-30-х гадоў археолагамі Беларусі быў устаноўлены час бытавання паселішча жалезнага века, іх тэртытарыяльная і храналагічная дыферэнцыяцыя, і значная заслуга тут належыць А. Кавалені.

У сярэдзіне 30-х гадоў А. Каваленя і С. Дубінскі сустрэліся яшчэ раз. Летам 1936 года яны разам з А. Ляўданскім праводзілі даследаванне помніка археалогіі на Пасожы. Спускаючыся на лодцы па Сажы ад Крычава да Левіча яны здымалі планы помніка археалогіі, праводзілі іх шурфоўку, распытаўлі ў мясцовага насельніцтва аб паданнях, якія былі звязаны з гэтымі помнікамі. З пачатку 30-х гадоў перад навукой, што выязжалі на палявыя даследаванні, стала модным стаўці комплекс пытанняў, якія даволі часта не мелі нікага дачынення да іх спецыяльнасці. Так і перад гэтай экспедыцыяй стаялі задачы пошуку радиоактивнага жалеза, іншых карысных выкапніяў на Пасожы, магчымасць выкарыстання жалудоў у якасці

ежы чалавеку. Мяркуючы па захаваным у архіве Інстытута гісторыі АН Беларусі дзённіку гэтай экспедыцыі, яны ўдзялялі гэтым пытанням даволі шмат увагі.

У сярэдзіне 30-х гадоў А. Каваленя і А. Ляўданскі на падставе археалагічных даных выказалі бліскучую гіпотэзу, што першапачаткова летапісны Менск знаходзіўся на гарадзішчы калі вёскі Строчыцы, а на сучаснае месца быў перанесены ў канцы XI стагоддзя. Іх гіпотэза пацвердзілася больш позней даследаваннямі.

Навуковая праца А. Кавалені набірала рух. Былі падрыхтаваны да друку новыя публікацыі, але гримнуў 1937 год. Хваля рэпрэсій, якая кацілася па краіне не аблінула і А. Каваленю з С. Дубінскім. Хаця яны пражывалі ў розных гарадах, абодва былі абвінавачаны ў сувязі з польскай ваеннай шпіёнска-дыверсійна-тэрарыстычнай арганізацыяй, якая ставіла за мэтu звяржэнне савецкай улады і праходзілі па адной справе. Такой фармуліроўцы спрыяў і той факт, што абодва яны нарадзіліся ў раёнах тагачаснай Польшчы. І хаты абодва археолагі аўвяргалі ў ходзе следства абвінавачванні, яны быў „выкрыты” паказанням іншых ахвяр, што праходзілі па гэтай справе. 27 жніўня 1937 года С. Дубінскі і А. Кавалені былі расстраляны.

Разам з імі па гэтай справе ішлі і іншыя іх калегі археолагі і 27 жніўня 1937 года археалагічнае навука Беларусі была амаль цалкам знішчана. Загінулі і падрыхтаваны імі да публікацыі зборнікі артыкулаў і манаграфій. Але і тое, што захавалася ад іх спадчыны, сведчыць аб іх фундаментальным укладзе ў развіццё навукі.

Андрэй Мяцельскі

Дух партыї

З цікавасцю прачытаў я публікацыю п.з. „Рэабілітацыя Хведара Ільяшэвіча” пяtra Лены Глагоўскай („Ніва” н-р 13) як гэта калісьці ў „Ніве” пісменнік Аляксандр Амільянович у 1964 годзе клеймаваў (помню тую фальшывую пісаніну) Хведара Ільяшэвіча. Пісменнік абвінавачваў Хведара Ільяшэвіча ў амаль усіх цёмных спраўах, што прыпалі на нашу долю. Што, маўляў, ён фашист, шпіён абвера, супрацоўнік гестапа, арганізатар і духовы правадыр беларускага фашизму руху на Беласточчыне. І што Хведар Ільяшэвіч — галоўны арганізатар і віноўнік усіх найгоршых злачынстваў, што здарыліся ў нас падчас нямецкай акупацыі. Цяпер, калі маём дэмакратыю і свободу слова (у што я мала веру), можам смела і рашуча сказаць, што Амільяновичы нападкі не абрэгнутаваныя і з'яўляюцца звычайна маной і паклёнамі. Ажно не верыцца, што такое мог зрабіць здольны літаратар, які напісаў цудоўную кнігу п.з. „Дух Белавежы” і шмат іншых. Але што ж тут дзілавацца такой пісаніне польскага пісменніка; бо хіба А. Амільянович не беларус. Хаця ён калісьці коратка працаўаў у „Ніве”, але хіба пісаў па-польску, а рэдакцыя перакладала яго тэксты на беларускую мову. І не дзіва, што славуны паляк пляваў на беларускага патрыёта. Но пра паганда гладка брахала, што на Захадзе ўсе эмігранты, а пераважна беларусы і рускія — гэта ярыя ворагі і фашисты. Нават нашы „адданыя” беларусы балотам абкідалі сваіх, у тым ліку Ільяшэвіча і іншых патрыётаў. Тых, хто змагаўся за жыццё сваіх беларускую

Смерть з яснага неба

[1 ♂ працяг]

разоў публічна заяўляў, што аварыя на Чарнобыльскай электрастанцыі зусім не пагражае бяспечы насељніцтва Беларусі. Толькі месяц пасля выбуху ўлады Беларусі пачалі выслядзіць жыхароў з раёнаў Нароўлі, Хойнікаў, Кармы, Слаўгарада, Касцюковічаў, Чачэрска, Добрушы, дзе ўзвесень радыяцый ў дзесяткі разоў перасягала бяспечныя для чалавечага здароўя нормы.

Першымі з забруджанай зоны ўцякалі людзі свядомыя небяспекі, якія пагражала ад праўывання ў забруджанай тэрыторыі. Выязджалі лекары, чыноўнікі, спецыялісты па ліквідацыі паслядоўнасцей радыяктыўнага забруджання. Большасці грамадства аставалася толькі слухаць хлуслівія выступленні членаў партыйнага і адміністрацыйнага кіраўніцтва, якія заахвочвалі не звяртаць увагі на радыяцыйную і нармальная працаўаць на славу „советскай родины”. Цынізм камуністычных элітаў пазабаўляў здароўя мільёны беларусаў. Неўзабаве пачалі нараджацца дзеци з ракамі крэві, хваробамі дыхальных шляхоў і стрававальнага апарату. У Магілёўскай і Гомельскай абласцях хутка ўзрасцала колькасць сконаў людзей у розным узросце. У Магілёўскай вобласці ў 1994 г. памерла на 30 працэнтаў больш людзей чым нарадзілася. Гэта ўжо была дэмографічна ка-тастрофа.

Яўген Мірановіч

Дзікі татарскі веџер

Амаль год чакала свае презентацыі на славутых вечараў ладжаных і ведзеных Тэрэсай Занеўскай кніга яе размоў са Стэфанам Мустафам Мухарскім *Dziki Wiatr*^{*}, бо аж ад чэрвеня 1999 года. Вечарыну ў беластоцкай ратушы ўганаравалі сваёй прысутнасцю ваявода Крыстына Лукашук, старшыня Рэлігійнага мусульманскага саюза Ян Сабалеўскі, імам Аляксандр Халецкі, прафесар Анджэй Каліцінскі (якога добрае слова і рада паспрыяла выданню гэтай і іншых кніг), сябры і знаёмія суаўтараў. Выступіў традыцыйна Войцех Семён, які чытаў фрагменты кнігі і вершы Сэліма Хазбіевіча. Прагучалі таксама вершы Яна Чыквіна (у перакладзе Мар'яна Юркоўскага і Альжбеты Фэлікся), Тадэвуша Слівіка, Баліслава Лесьмяна і эміграцыйнай паэтыкі Бэаты Абэртынскай — у выкананні спадарыні Тэрэсы, якая на цудоўнай мове, з іскрай вяла гэтую сардичную сустрэчу, на якую прыбыло каля двухсот чалавек, сярод якіх былі таксама татары-сваекі С. М. Мухарскага гербу Газдава з ягонае роднае мяццовасці Скідзеля. Стрыенка з дачкой вельмі ўзрушыліся таксама тады, калі Марэк Ярош, які музычна апрацоўвае літаратурныя сустрэчы Т. Занеўскай, праспіваў, сярод іншых, і беларускую песню „За туманам”. Гучалі песні з крэсаў — занёманскія, старапольскія, беларускія, украінскія. Шкада, што ваявода, здаецца, першы раз была на такіх сустрэчах, у якіх на пекнай мове гаворыцца пра супольную Еўропу — у сапраўднасці „Еўропу крэсаў” — супольнасць акраін і паграніччаў, якія найбольш яе ўзбагачаюць у культурным сэнсе і гэта яе найбольшае багацце.

Сустрэча ішла следам пытанняў і адказаў, якімі перакідаліся ў сваіх доўгіх і змястоўных размовах „пра вартасці” Тэрэса Занеўская і Стэфан Мухарскі. „Што ёсьць айчынай татарапаў?” Пачынаем ад стэпу, ад Вялікага княства Літоўскага, айчыны народаў. Разважанні пра дом, народ, гісторыю, веру, крэсы, падарожжа як досвед душы і вяртання да карэнняў... Кніга прысвечана бацькам С. М. Мухарскага, іх памяці, гісторыі — „даўнасці ўвесь час прысутнай”. Гэта „кніга пра нас” — людзей пагранічча, незалежна ад веравызнання, якія „шукаюць ведаў ад калыскі да магіл”, свайго месца ў жыцці, і знаходзяць свае карэнні ў туэтайшым краявідзе. Кніга „Дзікі Веџер” — пра татар і для іх, таксама і для

Стэфан Мустафа Мухарскі.

польскага чытача — знаёміць з адметнасцямі роду нашых суседзяў, догматамі веры, якая таксама бярэ начатак ад працавання Адзінага Бога. Гэта расказ пра тое што было і ёсьць у нашым тут старонні. Кніга, вялікая, аздобленая добрымі здымкамі, чытаецца на адным дыханні. Мо таму, што вее з яе нейкай экзотыкай, мо таму, што мова тут жывая, натуральная і прыгожая... Праўда, дарагаватая яна, і калі вам не будзе па кішні набыць яе ў кнігарні, сустрэўши яе ў бібліятэцы — авязкова пазычце і падкажыце іншым: варта пазнаёміцца з ёю і нашымі суседзямі, з якімі білі ворага ўжо пад Грунвальдам...

На заканчэнне сустрэчы госці частаваліся пячэннем *halva*. Спадарыня Лілля Сабалеўская, сястра Стэфана Мухарскага, падала чытакам „Нівы” рэзцепт нарыхтоўвання гэтай нацыянальнай татарскай стравы. *Гальву* робіцца так: бярэм 1 кг муки, 1 кг масла, 1 кг мёду. Верцім у каструльцы на агні муку з маслам, аж сумесь набярэ карычневага колеру. Здымаем з агні, і, увесе час мяшаючы лыжкай, уліваем у гарачую сумесь мёд. Разліваем на масленай паперы на стале, далікатна развалковаем на тонкі пласт. Калі застывае, рэжам на кавалачкі. Смачна есці!

Міра Лукаша

Фота Януша НЕХВЯДОВІЧА

* Teresa Zaniewska, *Dziki Wiatr. Rozmowy ze Stefanem Mustafą Mucharskim*, Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana, Białystok 1999.

Адпачываць у Мінску

Вясна з'яўляецца парою, калі людзі адпачынаюць планаваць летні адпачынак. Аднак далёка не кожны можа дазволіць сабе паехаць у Парыж, Рым ці пазагараць на пляжах паўднёвых мораў. Існуе, аднак, намнога больш танная альтэрнатыва замежнага адпачынку.

Сталіца Беларусі з'яўляецца старожытным горадам, з якім, асабліва беларусам Падляшша варта пазнаёміцца бліжэй. Уяўленне пра стары Мінск можа даць экспурсія па гістарычным цэнтру сталіцы, які складаецца з Верхняга горада, Ракаўскага і Траецкага прадмесцяў. Тут знаходзіцца помнік архітэктуры барока — касцёл і кляштар бернардзінак, закладзены ў 1642 годзе, а з 1870 года пераўтвораны ў праваслаўны Свята-Духаўскі манастыр. Побач, на другім баку вуліцы св. св. Кірылы і Мяфодзія, размешчаны другі помнік барока — кляштар бер-

Вяртанне Еўропы ў Беларусь

(...)

Прыгожа літары выводзіць ён пяром,
Ўстаўляючы паміж іх чорнымі радамі
Чырвоную страку; усякімі цвятамі,
Рознакалёрнымі галоўкамі звароў
І птахамі нявиданых, спляченнем завіткоў
Ён пакрашае скрэз — даволі ёсьць

знароўкі —
Свае шматфарбныя застаўкі
і канцоўкі,

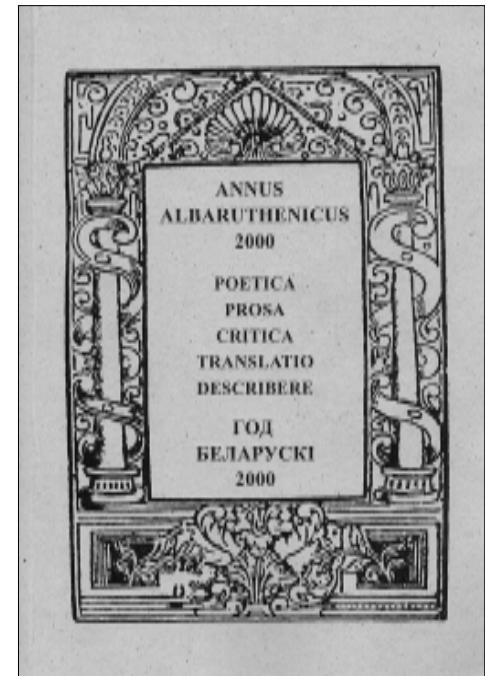
I загалоўкі ўсе, (...)

Дух Багдановічавага Перапісчыка лунае над выданнем „Annus Albaruthenicus” (Год Беларускі)^{*}. Тоўстая ўпаковачная папера быццам пашарэлая вякамі, вокладка аздоблена архітэктурным і раслінным арнаментам, такія ж застаўкі і канцоўкі ды працаўніца выведзеныя рукой мастака першыя літары тэкстаў — гэта, стылізацыя на найлепшае ў беларускім пісьменстве: створанае самім Францішкам Скарынам, ці хача б бліжэйшымі нам асяродкамі кнігадрукавання: Супраслю і Заблудавам. У падобны способ выглядаў канон нашай новай літаратуры: „Жалейка” Янкі Купалы, „Вянок” Максіма Багдановіча, „Матчын дар” Алеся Гаруна.

Альманах выдала таварыства *Villa Sokrates* у Крынках. Галоўнымі рэдактарамі выдання з'яўляецца гаспадар вілы, найбольш вядомы ў Польшчы беларускі пісьменнік Сакрат Яновіч. Мастацкая канцепцыя і афармленне належыць светнай славы Лявону Тарасевічу. Беларускі інтэлігент павінен кнігу купіць ужо з-за самых прозвішчаў. А яшчэ за яе выгляд — сурове харство, карані якога глыбока ўпушчаны ў нашу традыцыю. Трэба купіць насуперак заяве рэдактара, што гэта перыёдык не для беларусаў, а для Еўропы.

„Год беларускі” друкуецца агулам на пяці мовах, але больш за палову старонак — па-беларуску. У перакладах презентуюцца не абы-якія творцы: Шарль Бадлер, Томас Гардзі, Уістан Х’ю Одэн, Эмілі Дыкінсан, Віктар Гюго, Уільям Батлер Ейтс, Ісаак Башэвіс Зінгер. І гэта найлепшае, што ёсьць у альманаху. Хоць запярэчвае ўводнаму словаму рэдактара: *Арыентуемся не на шэдэўры, а на пульс літаратурнага жыцця нашага часу*. Гэтага пульсу няма.

Па-нямецку салідны і цяжкі пералік Норберта Рандава імёнаў беларускай літаратуры ад Еўфрасінні Полацкай да Алеся Салаўя, нарысы на французскай мове Вірджыні Шыманец пра месца Ва-сяля Быкава і Святланы Алексіевіч (перакладаных з рускай мовы) над Сенай ды Арнольда Макміліна, на ангельскай, пра горкую лірыку вайны і беларускай вёскі ў прозе Івана Пташніка — гэта ўзор-

ніку ўсё пра беларускую літаратуру напісаное заходненеўрапейскім аўтарамі. Ёсьць яшчэ італьянскі тэкст польскага пісьменніка Яўгена Кабаца пра чэрпанне польскай літаратурай жыццёвых сіл на ўсходзе. І невядома чаму перакладзены з польскай на ангельскую — з аднае ёўрапейскае мовы на другую — артыкул Юркі Трачuka пра Наталлю Арсенневу. Які, зрешты, не тлумачыць англомоўную чытчу феномену адной з найвялікшых нашых паэтаў.

Незразумелая таксама канцепцыя біяграмаў пад рознамоўнымі тэкстамі па-беларуску. Немец, француз ці італьянец, каб даведацца нечага пра аўтара артыкула — хоць выданне і бібліяфільскае, але трапіць яно ў руکі не адных аўтараў — мусіць вывучаць беларускую мову.

Сённяшняя літаратура злёгку пульсана, мабыць, толькі у перакладзенай Норбертам Рандавам на нямецкую мову пэзіі Яна Чыквіна, Лявонам Баршчэўскім, на беларускую, п’есе італьянкі Крыстыны Мольдзі Равены „Першы сад, што размаўляе”, ці абеларушаных Сакратам Яновічам вершах выхадца з Усходняй Пруссіі Германа Вішната.

З пастаўленых рэдакцый дзвюх мэт, дзеля якіх выдаецца гадавік — прыкісвання беларускага ў шырокім свеце і таго ж свету прыкісвання ў беларускім — у першым нумары ажыццяўляецца толькі другая. У Еўропе кніга не мае адрасата. Па крысе для кожнага, гэта тое самае, што нікому. Прыгожа збудаваная Вавілонская моўная вежа эффектная, але ці эффектыўная?

Мікола ВАЎРАНЮК

* *Annus Albaruthenicus* (Год Беларускі), рэдактар Сакрат Яновіч, Крынкі 2000 г.

гасцініцы „Беларусь”, „Планета” і „Юбілейная”. Прагаладаўшыся, трэба заглянуць у рэстаран і паспрабаваць шматлікіх смачных, тыпова беларускіх, страваў.

Жыхары і госці сталіцы любяць адпачываць у так званым Мінскім водназялёным дыяметры — сукупнасці паркаў, бульвараў і вадаёмаў па цячэнні ракі Свіслачы. Найбольшым вадаёмам з'яўляецца Мінскае мора з курортам Ждановічы, Міжнародным маладзёжным цэнтрам „Юнацтва” і санаторыям „Крыніца” і „Беларусь”. Самым папулярным паркам з'яўляецца Парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, а побач з ім Цэнтральным батанічным садом плошчай звыш 80 гектараў.

Такім чынам сталіца Беларусі ўяўляе сабой не толькі вялікі горад з шматлікімі музеймі і помнікамі, але і базу для актыўнага адпачынку з вялікімі вадаёмамі і спартыўнымі комплексамі, а ўсё гэта за разумную цену.

Андрэй МАРОЗ

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Maćek i Małgorzata Karczewska.

Мацек і Мацек

Мацек і Мацек Карчевскія жывуць непадалёк сабора святога Мікалая. Праз вокны іх дзіцячага пакоя, наладжанага на гарышчы, відаць беластоцкае неба. Месца падабаецца не толькі дзесям, але і іхняму коціку „Піяўцы”, які аж пранікае, каб пашвэндацца па дахах камяніцы.

Мацек і Мацек ходзяць у ПШ н-р 4 і там вывучаюць беларускую мову. Трэцякласніца ўмее ўжо чытаць, пісаць і гаварыць па-беларуску.

— Люблю размаўляць са сваім дзядзькамі Міракам, — смеецца Мацек.

Дзядзька вельмі любіць жартаваць. Ну, і з Мацдай заўсёды па-беларуску размаўляе. Ставіць ёй загадкі, пытае як рэчы па-беларуску завуцца.

— Я таксама ўсё разумею, калі бабуля з дзядулем размаўляюць, — кажа першакласнік Мацек.

Мацек яшчэ не ўмее так гаварыць як ягоная сястра. Любіць ездзіць з бацькамі ў Сахаркі, дзе жывуць бабка Валя і дзед Генэк.

— У нас яшчэ бабуля Лідзія і дзед Віктар у Беластоку. А на Шлёнску жыве пррабака Марыя, якой 94 гады, — расказваюць дзесяці.

У святы будуць разам са сваімі роднымі.

— Калі будзе ўсплае надвор’е, падзем на „дзялку”.

Мацда вельмі хацела б, каб паехала з імі найлепшая яе сяброўка Фларэнтына Пащко. Аднакласніца і суседка.

— У класе сябровую яшчэ з Наталькай Швед, — дадае Мацек.

Мацек таксама мае добрых сяброд. Гэта аднакласнікі — Алік Ваўранюк, Адрыян Дружба і Мар'юш Врублейскі. Ну, і Агнешка Траяноўская з І „а” класа. Мацек паказвае свой акварыум з рыбкамі, які нядайна атрымаў ад бацькоў на 8 угодкі з дня нараджэння. Хлопчык любіць звяроў і камп’ютэрныя гульні.

Сяргей Новік-Пляюн
Музыка вясняная

Музыкай вяснянаю
Разгудзеўся бор,
Песняю жаданаю
Абудзіў прастор.
Рэчка ўнізе плеічачца,
Хвалю шуміць,
Рыбка ў ёй трапечачца,
Срэбрам зіхаціць.

Краскі, як вясёлачкі,
Кружаць карагод,
Залатыя пчолачкі
Носяць з кветак мёд.

Усё жывое радасна
Па зімовым сне
Песні пяе ічасныя
Красуні вясне.
І вы, дзеткі родныя,
У цудоўны май
Песняю чароўнаю
Слаўце родны край!

Міра Лукша

Байка пра яйка

З яйка вылезла Істота
Непадобная ні крышику
На слана ці бегемота,
На каня і ні на мышку.
Мо, падумаецце, пэўна,
Гэта гуска або качка?
А мо курка або пеўнік?
Ці індычка, не іначай?
Або страусік даўганогі
Вылупіўся з таго яйка?..
У яго ёсьць... пёры, ногі...
Рогі... Хвост... Ну вось дык байка!
У садку жыве Істота,
А начуе ў шафцы Янкі.
Пра яе больш скажам потым,
Размалюем маляванкі.

У школе найбольш падабающа яму ўрокі матэматыкі, басейн, рэлігія і беларуская мова. Мацда ў сваю чаргу любіць маляваць, любіць урокі музыкі і ў будучыні хацела быць піяністкай.

Перад Вялікаднем дзядзьчынка дапамагала маме наводзіць парадак. А ў час свята будзе прыстройваць святочны стол. Мацек вельмі любіць вясну, таму святочная аздоба будзе насычана вясновымі краскамі. Вялікдзень, хаця не такі шчодры ў падаркі як Каляды, таксама падабаецца дзесяцям. Перш за ўсё тым, што прыносіць з сабой вясну.

Ганна Кандрацюк
Фота аўтара

Уладзімір Арлоў. Адкуль наш род

Новая вера

У тыя часы, калі жыла Рагнеда, на зямлю нашых продкаў прыйшла новая вера — хрысціянства. Людзі адмаўляліся ад ранейшых багоў і пачыналі маліцца Ісусу Хрысту. Яны верылі, што гэта быў пасланы з нябёсаў сын Божы, якога нарадзіла зямная жанчына Марыя. Ісус Хрыстос вучыў праўдзе і дабрыні.

Вучоныя хрысціянскія святы, якіх запрасілі князі, прывезлі з сабою шмат кніг. На славянскіх землях будаваліся цэрквы. Часта іх узводзілі на тых месцах, дзе калісьці маліліся быльм багам. Але нашы продкі яшчэ доўга не маглі забыць іх і спраўлялі свае старажытныя святы.

Прыняцце новай веры прынесла старажытным беларусам павагу су-

седніх народаў, якія ўжо былі хрысціянамі. Болей стала пісьменных людзей. Пры цэрквях адчыняліся школы, дзе дзіцяць вучылі чытанню, пісьму і ліку, а таксама спевам.

Побач з цэрквамі будаваліся монастыры. Там жылі манахі і мана什кі — людзі, якія адмовіліся ад зямных кlopataў, каб служыць толькі Богу. Першаю манашкай на Беларусі стала Рагнеда. Калі чалавек ішоў у манастыр, яму давалі новае імя. Таму Рагнеду назвалі Анастасіяй.

А што здарылася з яе сынам Ізяславам, што некалі выратаваў маці ад смерці? Пра гэта пойдзе гаворка ў наступным апавяданні.

(працяг будзе)

Польска-беларуская крыжаванка № 18

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Wiel-kanoc	▼	Miodek Ład	▼	Przebój Kosa	Las Zorza	▼	NATO	▼
►		▼		▼		▼		
Data ►					Osa ►			►
►				►				
Rok		Koro-wód ►						

Адказ на крыжаванку н-р 14: Замак, дарога, закалот. Рада, мак, парад, кол, год, хват.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгравілі: Міраслава Ахрымюк, Наталька Кандрацюк з Беластоку, Павел Герасімюк з Махнатага, Кася Трашчотка са Старога Беразова, Анджэліка Сельвясяюк з Бельска-Падляшскага, Лукаш Свентахоўскі з Нарвы. Віншуюм!

Мая маленькая айчына

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не могу сілы.
Не раз, утомлены дарогай
Жыццём вясны мае ўбогай
К табе я ў думках залятою
І там душою спачываю.

Я. Колас

Родны кут, айчына, край... скажаць можна па-рознаму, але для кожнага чалавека значэнне гэтага аднолькаса. Для мяне гэта Беласточчына, мая маленькая айчына...

Часта людзі выязджаюць у далёкія краіны, часам нават ніколі не вяртаящца дамоў. Усе думаюць, што яны шчаслівія і жывеца ім без ніякіх проблемаў, аднак гэта няправада. Іх жыццё поўніца вечнаю тугой па роднай старонцы, тугой, якая з кожным днём, месяцам і годам штораз большая і гарачайшая. Аб бацькаўшчыне немагчыма забыць.

Родныя нівы, родныя хаты, пах кветак на зялённых лугах — гэта заўсёды астaeцца ў памяці, астaeцца ў душы. Астайляючы айчыну, мы астайляем частку сябе, сваё сэрца, якое крывавіць і плача, бо не зможа апынуцца ў свеце без сапраўданага „я”.

Жыву на памежжы дзвюх культур: польскай і беларускай. Вучуся ў беларускім ліцэі і штодзённа ў мяне нейкі контакт з беларускай мовай, але чаму ўвесь час бачу як іншыя калечаць гэтую мову, смяюцца з яе. Некаторыя нават саромяцца сказаць, што яны праваслаўныя. Баяцца прызнацца да паходжання бацькоў, дзядоў. Найгоршы і найбольш крыўднае тое, што часта робяць гэта вучні нашага белліцэя,

вучні, якія, калі маюць ад гэтага нейкую карысць, называюць сябе беларусамі. Як гэта магчыма? Ці сапраўды не асталася ў нашых сэрцах хаця б крапля любові да радзімы? Думаю, што не. Гэта так папулярны ў цяперашні час „шпан” спрычыняеца, што перастаем лагічна думаш і памятаць пра ўсё, што сапраўды з'яўляеца важным. Павінны мы аднак памятаць, што „эпоха амерыканізму” калісьці скончыла і трэба будзе крытычна паглядзець на сябе і спытаць: што я такі?

„Беласточчына, зямелька родная...” напісаў Віктар Швед. Гэтыя слова паказваюць, як моцна можна кахаць зямлю, лясы і балоты. Рэчкі, поле і даліны... Вецер, які шуміць, гром, калі грыміць...

Усё гэта прыгожае і цудоўнае, бо бацькоўскае. Тут птушкі весела шчабечуць, тут хлеб смакуе інакш чымсіці далёка. Усё тут лепшае. І не дзіўна, што нават старыя людзі, якія пабываюць дзесьці далёка ад айчыны, на вечны спачын прыязджаюць сюды, дзе шумяць гаі і дубровы, сюды, дзе далікатна пяюць салаўі, сюды — на Беласточчыну...

*O, як бы я хацеў спачатку
Дарогу жыцця па парадку
Прайсі юнич раз, азірнуцца,
Сабраць з дарог каменні тыя,
Што губяць сілы маладыя,
К вясне б маёй хацеў вярнуцца.*

Я. Колас

Мажэна ЖМЕНЬКА

PS. Памятай! Не саромся свайго паходжання, мовы. Кожны ўшануе цябе, калі ты сам сябе ўшануеш.

М. Ж.

А ў нас... Інтэрнэт!

У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы нядайна ўзнікла Інтэрнэтавая старонка. На ёй можна даведацца многа цікавага пра школу. Ёсьць там, між іншым, спасылкі на такія тэмы: апісанне школы, гісторыя, навука, спорт, экзамены, выпускнікі, актуалії, 50-годдзе школы.

У спасылцы „апісанне школы” даведаємся, што школа, вось, налічвае 21 аддзел (19 ліцэя і 2 гімназіі), вучыцца ў ёй — у ліцэі 538, а ў гімназіі 65 вучняў; сакратарыят: дырэктар школы — магістр Яўген Сачко, намеснік дырэктора — магістр Аляксандр Лайкоўчык. На гэтай стронцы можна знайсці таксама календарыум:

1981 г. — пастанова аб пабудове новага будынка, узнікненне Грамадскага камітэта пабудовы школы; 1992 г. — пачатак пабудовы; 1993 г. — перадача будынка ў карыстанне; 1994 г. — пачынае працу кухня; 1995 г. — пачынаюцца заняткі ў новай спартыўнай зале; 1999 г. — змена назвы на Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы; у гэтым навучальным годзе ў школе ўзнікае гімназія.

У спасылцы „навука” даведаємся пра настаўнікаў школы ды кружкі зацікаўленняў, а „спрот” апісвае

валейбольныя, баскетбольныя і лёгкаатлетычныя каманды ў школе ды пасляшурочныя заняткі — між іншым, тэатральны кружок, кружок экалогіі, пластыкі. А самае важнае, што ў спасылцы „экзамены” восьмікласнікі могуць даведацца, якія ўмовы трэба выпадці, каб стаць вучнем нашай школы. Восьмікласнікі могуць перапісаць тэмы экзаменаў з апошніх гадоў. Напэўна кожнай асобе, якая шукае такой інфармацыі, старонка шмат у чым дапаможа.

У рубрыцы „выпускнікі” можна паглядзець здымкі абітурыентаў. У частцы „актуаліі” знойдзем весткі пра апошнія падзеі ў школе — іх шмат, і то цікавых. А ў апошнія частцы, „50-годдзе школы”, даведаємся пра юбілей ліцэя.

Шмат намаганняў аўтары ўкладлі, каб зрабіць старонку як найлепшай. Думаю, што асобы зацікаўленыя нашай школай будуть задаволены вынікамі іх працы. Аўтарамі гэтай стронкі з'яўляюцца: **Рыгор Назарук** — абітурыент ліцэя, цяпер студэнт Варшавскай політэхнікі, **Марк Корх** — вучань II „а” класа ды настаўнік інфарматыкі **Славамір Чыквін**. Запрашаю наведаць інтэрнэтавую старонку нашага ліцэя. Яе адрес: <http://klub.chip.pl/lo2hajn/>.

Анja П.

Трэба дзеянічаць

Сцэнка са спектакля „Ой”. На першым плане аўтар.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Больш-менш год таму пачало сваю дзеянасць у бельскай „тройцы” кабарэ „Куль”. Спектакль пад вельмі падобным загалоўкам быў паказаны ў школе на свята вясны.

Адной з мэтаў узнікнення групы была папулярызацыя беларускай песні ў такі способ, каб зацікаўілася ёю моладзь. Апрача гэтага хацелі мы паказаць цікавыя песні з сустрачанскіх спектакляў.

Пасля ўлада прыёму беларускіх песен, спяваных пад гарачыя ритмы reggae („Лялоніха”), ці падрываючых усіх rap („Ты казала”), члены групы мелі вялікія планы. Хацелі мы проста выступаць, выступаць і яшчэ раз выступаць. І што з гэтага выйшла? На жаль, нічога... Амбітныя планы кудысьці прапалі, адышла ахвота да выступленняў, не хацелася нічога рабіць. Пасля сваёй прэм’еры кабарэ спыніла дзеянасць на амаль цэлы год.

За гэты перыяд змянілася ў нас многа рэчаў. Перш за ўсё „Трапэзы з Трывэжы” ды іншыя „Эмігранты з Ямайкі” замянілі непаўторную „тройку” на намнога менш непаўторны ліцэй.

Аднак прыйшлі Сустрэчы „Зоркі”, якія зноў сталіся матывіроўкай да аднаўлення дзеянасці кабарэ.

У парайнанні з мінулым годам у кабарэ дайшлі дзве зоркі: Эвеліна ды Чарусь. На жаль, некалькі асоб таксама адышло. І тым разам музычным афармленнем заняўся сапраўды кулёвы Алег Кабзар (vel Антось Бандэрас). У апрацаванне спектаклю вялікую падмогу ўнесла спадарыня Аліна Ваўранюк.

Укладаючы сцэнарый, усе ведалі, што не можам абысціся без мінулагодніх гітаў. Далучылі мы таксама новыя песні з сёлетніх Сустрэч.

Спектакль быў паказаны не толькі ў „тройцы”, але і ў ліцэі. Гаворачы пра выступленне для маладых гледачоў, можна мець да нас невялікія засцярогі. Аднак у ліцэі мы проста „далі чаду”. Гледачы рабілі выгляд, што выступленне ім падабаецца. Хіба аставілі мы па сабе нейкі след. Цяпер ідуны на калідоры часта можам пачуць вакол сябе галоснае „Вэла-ага!”

Пасля сёлетняга выступлення думкі ў нас такія, як і год таму. Зноў хочам выступаць, співаць. Але ці і гэтым разам нашы планы дзесьці не загінуць? Ці мы пра іх не забудзем? Маю надзею, што не, бо шкада было б чакаць, як гаворыць адна з нашых песен „да наступнай вясны”.

Міхась СЦЕПАНЮК

Кабарэ „Ой”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Блакітная рэспубліка

Замак у Гальшанах.

23. Прыйехаць для самай Мураванкі

Наша падарожжа ад самага пачатку было назначанае замкамі. Іх прысутнасць у краявідзе ўнушала новы воблік Беларусі, воблік краіны з гісторыяй і змаганнем. Гэтую перспектыву немагчыма ўлавіць са сталічнага Мінска. Беларуская правінцыя насычана жывымі слядамі Вялікага княства Літоўскага і яго єўрапейскай цывілізацыі.

Замак у Гальшанах з абарончымі бастыёнамі і з сістэмай абаронення. Сёння зруйнаваны і апусцель. Пабудаваны Паўлам Сапегам на зломе XVI-XVII стагоддзяў. Мураваны, трохпярховы, прамавугольны ў плане, з прасторным унутраным дваром. Побач малочная ферма мясцовага саўгаса Гальшаны. Час ад часу гнаёвыя сцёкі з фермы запаўняюць унутраны двор замка, адыходы сельскагаспадарчай вытворчасці засыпаюць падвалы. Мясцовыя жыхары асцерагаюць нас перад небяспекай:

— Нядайна тут адзін ледзь не забіўся, — кажуць паказваючы глыбокія, адкрытыя падвалы.

— Самая вялікія знішчэнні пакінула тут I сусветная вайна. Сённяшні час таксама не ласкавы Гальшанам. Мясціна мае статус вёскі і не да замкаў ёй зараз.

Затое падмацаў нас від абудаванага замка ў Лідзе. Аднак, ненадоўга. Калі падышлі бліжэй муроў ды па-

цалавалі ў закрыты ўваход, на браме якога красаваўся надпіс „NIRVANA” ды праз шчыліны пабачылі парослы быллём панадворак, зноў вярнуліся ў рэчаісць. Замак, хаця і адбудаваны, пустуе.

— Два разы ўжо сцяна звалілася. Людзі па начах спакойна спаць не могуць, — кажуць мясцовыя.

Неахайная рэканструкцыя відавочная простым вокам, месцамі відаць надта крывыя сцены.

Замак у Лідзе пабудаваны ў 30-я гады XIV стагоддзя князем Гедымінам. Доўгі час меў славу непрыступнай крэпасці. Абараняўся неаднойчы ад навалы крыжаносцаў, расіянаў, татараў. Толькі ў 1384 годзе крыжаносцам пашчасціла часткова здабыць замак. З 1394 па 1396 год безвынікова наяджалі яго наёмныя дружыны англічан і французаў. Не пашчасцілася таксама смаленскому князю Юрыю Святаславічу і збунтаваному князю Свідрыгайлу. Толькі ў 1655 годзе Ліду і замак заваявалі казацкія нашэсці Івана Залатарэнкі. Чатыры гады пазней крэпасць узялі маскоўскія войскі. Аднак найвялікшае знішчэнне прынесла Паўночная вайна, пасля якой будоўля страціла сваё абарончае значэнне, хаця жыщё замка доўгія гады яшчэ трималася. Яшчэ ў XVIII стагоддзі тут праводзіліся гарадскія суды. У міжвенні перыяд муры замка былі часткова забяспечаны, а з 1982 года пачалася рэканструкцыя. Паводле плану

мае тут размяшчацца гісторычны музей. Але толькі ў выпадку, калі замак не рассыплецца да таго часу.

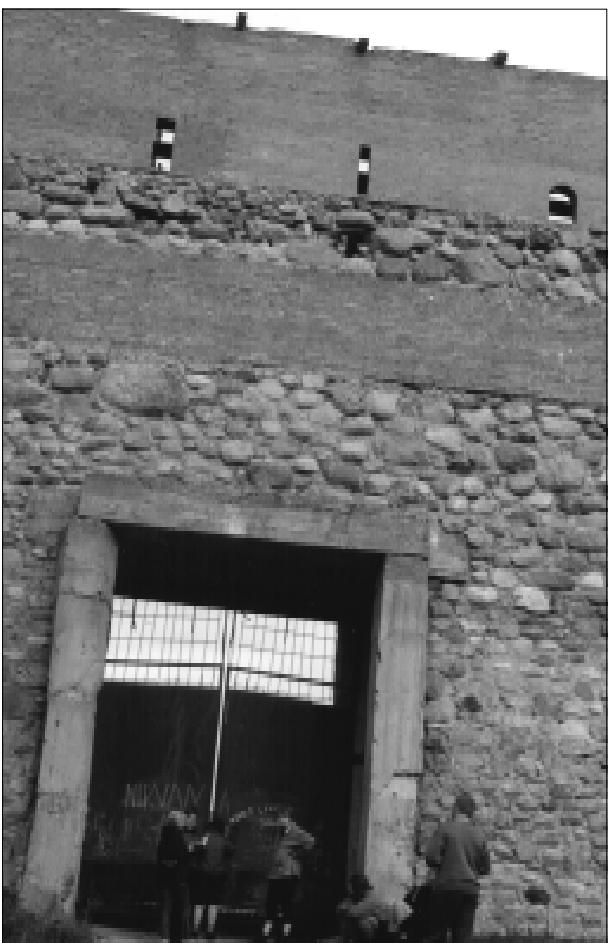
Пасля ідзем яшчэ у кафэрэстаран, што насупраць замка. Там, аднак, не было кавы. Затое мясцовыя выпіваші намаўлялі нас пайсці на піва „Лідская”. Разам з імі, зразумела. Пры нагодзе панаракалі яны на свайго презідэнта.

— Ён беларускі Майсей, будзе датуль весці за сабой камуністаў, пакуль тыя не вымруць, — насы суразмоўцы хаця беспрацоўныя, заяўлі сваю ананімнасць.

Мелася ўражанне, што ў Лідзе ўсе ўсіх ведаюць.

У далейшай дарозе наведваем яшчэ царкву-крэпасць у Мураванцы. Царква з XVI стагоддзя з'яўляецца красамоўным помнікам абарончага дойлідства. Жамчужына архітэктуры, самы каштоўны помнік готыкі ў Беларусі.

Сапраўды для адной Мураванкі, варта наведаць Беларусь. Храм, як і ўся гісторыя Беларусі, пераходзіў з рук у руки. Пабудавана як праваслаўная царква, пазней уніяцкая, пасля 1863 года — зноў праваслаўны храм. Пасля I сусветнай вайны аддадзена католікам. У час камунізму закрыта, аддадзена католікам у 1991 годзе. Яшчэ ў tym самым годзе адабрана рыма-католікам і перададзена праваслаўным. Яе лёс

Бетонныя дзвёры Лідскага замка пасля адбудовы.

і сам выгляд у многім напамінае Супрасльскую лаўру, што была ўзорвана ў час апошняй вайны. На жаль, не пашчасціла пабачыць нам храм усярэдзіне. Дзвёры плябаніі, куды мы заўзята дабіваліся, былі закрыты. З сумам, але і магутным вобразам царквы, пакідалі мы Мураванку. У очы кінуўся блакітны назоў вуліцы — Царкоўная.

Ганна Кандрацюк
Фота аўтара

Мураванка.

На адкрыццё выстаўкі ручнай вышыўкі, якое адбылося 25 сакавіка 2000 года ў Гайнавскім доме культуры, прыйшло многа гайнавяні. Віталі прысутных намеснік дырэктара ГДК Іраэна Парфянюк, а інструктар Анна Трасюк пайнфармавала аб непрафесійных творцах і іх ручных гафтах.

Больш чым сто гафтованых карцін, абрусу і камплектаў сурвэтак прынеслі гайнавскія жанчыны. На многіх тканінах можна было заўажыць стараадуйня матывы, прысутныя ў гафтах нашых бабуляў. На гафтованых карцінах пераважалі краявіды нашага рэгіёна. Найбольш прац прынеслі Таіса Раманюк і Вера Кавэцкая. Спадарыня Таіса Раманюк выставіла трыццаць карцін з выявамі дрэў, кветак і матылёў ды прыгожы абрус. Пачала яна гаftаваць паўтара года таму, выконвае цікавыя кампазіцыі. Адразу пасля адкрыцця выстаўкі прадала яна тры свае працы. Гафты найчасцей праектуе сама, падбіраючы адпаведныя колеры.

Больш за сорак гаftаваных карцін, абrusou і камплектаў выставіла спадарыня Вера Кавэцкая. Кампазіцыі на карцінах гаftавала крыжыкам, а на абrusах і сурвэтках найчасцей вышивала гладдзю. Гаftуе яна ўжо больш за дваццаць гадоў, але толькі некаторыя першыя працы захаваліся да сёняшніх дзён. На выстаўцы можна ўбачыць яе краявіды, нацюрморты і два гафты з біблейскімі матывамі „Тайная вячэра” і „Маці Божая”.

Многа прац прынесла таксама Галіна Радзіванюк. Сярод карцін вылучаюцца кветкавыя кампазіцыі. Прыйгожы гафты таксама на сурвэтках і пасцелі. Гайнавянне маглі пазнайміцца таксама з прыгожымі працамі Анны Чыквін, Веславы Рагузяк і Багумілы Цесляк.

Выстаўка зацікавіла старэйшых жанчын, якія на адкрыцці ўспаміналі сваё гаftаванне ў маладосці. Працы, якія спадабаюцца гледачам можна будзе купляць.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Прыйгажосць ручнога гаftу

Taïsa Ramanjuk і яе гаftаваныя карціны.

„Раблю, што трэба, і ўсё!”

Ажыўлася неяк, павесялела ў беластоцкім Цэнтры праваслаўнай культуры па вуліцы святога Мікалая 5 ад часу, калі займеў ён свайго дырэктара. Ад 1 лістапада 1999 года (паўгадовы юбілей!) на гэтай пасадзе самааддана працуе спадарыня **Ірэна ТРАШЧОТКА**.

Цэнтр праваслаўнай культуры ў Беластоку быў адкрыты 16 лютага 1999 года і адразу стаў месцам, дзе можна было праводзіць заняткі для маладых духоўных, сустрэчы ў рамках Wszechpісу праваслаўнай культуры, арганізаванай Кафедрай праваслаўнай тэалогіі Універсітэта ў Беластоку і Праваслаўным брацтвам св. св. Кірылы і Мяфодзія, а таксама сустрэчы студэнтаў, рэпетышы праваслаўнага хору, катэхетычныя варштаты.

Дырэктар Ірэна Трашчотка значна паширыла абсяг дзейнасці Цэнтра. Перш за ўсё паявіліся выстаўкі. У даны момант дэманструюцца дзве выстаўкі: „Драўляныя цэрквы Беласточчыны” і „Трагедыя Сербіі” (з Сербіі). Апрача таго, адбываюцца розныя вечары свецкага тыпу, але звязаныя з праваслаўем. Напрыклад, 23 студзеня выступіла мастацкая калектыв „Руская класіка” з Вільні, які ў мінулым годзе заняў першое месца на Фестывалі славянскіх народаў у Катавіцах.

Ужо адбыліся трох так званыя рускія вечары. На першым з іх дэманстравалася выстаўка Аляксандра Хахлова, мастака з Масквы, які выконвае свае унікальныя карціны з... панчох. Ён ужо паказаў выстаўку ў Варшаве, Саноку, Гданьску, Шчэціне, Ломжы, а таксама ў Аўстрый, Германіі, Злучаных Штатах, Канадзе.

Цікавы быў другі вечар. Галіна Бокава, актрыса з Масквы, якая доўгі час жыла на Кіпры, дэкламавала дзіцячыя вершы, але быў яны адрасаваны бацькам.

А пасля была яшчэ сустрэча з прафесарам Уладзімірам Крупінім з Масквы, рэдактарам часопіса „Благодатны огонь”, і яго жонкай Надеждай Крупінай, рэдактарам часопіса „Література ў школе”.

7 сакавіка адбылася першая з цыкла сербскіх сустрэч. Быў гэта вечар пазэй сербскага паэта Владана Стамянковіча. На вечары прысутнічаў такса-

ма пасол Югаславіі ў Польшчы Радаван Матовіч. На гэтай сустрэчы сабралася 140 чалавек. На другі дзень сербскія гості пазнаёміліся з Беластокам, быў ў рэдакцыі „Przegląd Prawosławnego”, наведалі Супрасльскі манастыр, царкву ў Чорнай-Беластоцкай.

31 сакавіка прайшоў другі сербскі вечар, на якім сербскі аўтар Мілаш Лукавіч прэзентаваў сваю кніжку „Косаўскі крызіс у вачах сербаў”. Присутнічала 120 слухачоў. У вечары ўзяў удзел таксама саветнік пасольства Югаславіі ў Польшчы Міларад Шчэпановіч і паэт Владан Стамянковіч.

Цяпер плануем беларускі вечар. Бадай, зробім сустрэчу з кімсі з тутэйшых паэтаў, гаворыць пані Ірэна. Украінскі таксама хочам арганізацца. У маі павінен адбыцца і трэці сербскі вечар. Мае выступіць мастацкі калектыв з Бялграда. Ага, будзем арганізуваць паломніцтвы, думаем пра паездку ў Сербію.

Усё гэта зрабіць, арганізацца пад сілу спадарыні Ірэне. Шмат гадоў яна ездзіла па свеце, суправаджаючы замежныя экспкурсіі. Адразу пазнае чалавека на скрэз. Бо і была ўсюды з людзьмі. Працавала ў Беластоцкім драматычным тэатры, у аддзеле абслугоўвання гледачоў, у Цэнтру праваслаўнай культуры прыйшла беспасрэдна з друкарні „Ортдрук”, дзе адказвала за кальпартараж, распашоджванне выданняў. Мае вялікі вопыт у контактах з людзьмі. Усё гэта будзе ёй праста неабходнае на пасадзе дырэктара Цэнтра.

Спадарыня дырэктар не вельмі любіць зачыняцца ў сваім вялікім кабінцы. Лепш быць унізе, у любы момант жа чалавек можа быць некаму патрэбны.

Вось і цяпер мы седзім за столікам у вялікай зале Цэнтра і гутарым. Але для мяне гэта — нялёгкая задача. Кожныя трох хвіліны (я дазволіла сабе палічыць) нехта мае справу да пані Ірэны. Зайшла жанчына і пытается, калі будуць заняткі (тут праводзяцца рэпетышы па матэматыцы і польскай мове, ёсць трох груп, дзе вывучаюць рускую мову). Столляр, які робіць тут вокны, прыйшоў запытана, што яшчэ трэба дакупіць. Пасля забегла нейкая дзяўчына і перадала пані дырэктар паперку з адрасам:

Ірэна Трашчотка, дырэктар Цэнтра праваслаўнай культуры ў Беластоку.

неках ахвяруе пальму для духоўных, трэба яе забраць. Два мужчыны пытаяцца, куды прывезці дары, якія паломнікі павязуць у Львоў. Прыйшоў чалавек, які чысціць дываны, пакінуў дырэктары візіту — і гэта трэба зрабіць перад святамі. Зайшла жанчына, ахвотная даць Цэнтру дэкаратыўныя кустарнікі. Трэба будзе паехаць у Бельск, прывезці іх, кажа спадарыня Ірэна.

Усё гэта дробныя справы, а трэба ж і гасцямі заніцца, і паехаць з імі, ды і пілігрымаў адных не пусцішь... А колькі арганізацыйных спраў! Само ж нічога не прыходзіць.

Але спадарыня Ірэна, заўсёды скромная і элегантная, хаця сама сцвярджае, што часам трэба быць у Цэнтры больш 10 гадзін, адмахваеца: „Раблю, што трэба, і ўсё!”

У Цэнтры праваслаўнай культуры штодзень нешта дзеецца. У панядзелак — заняткі Кафедры праваслаўнай тэалогіі Універсітэта ў Беластоку, у сераду (18⁰⁰-21⁰⁰) — сустрэчы студэнтаў, якім апякуеца айцец Марк Ваўранюк з Чорнай-Беластоцкай, у чацвер, пятніцу і суботу — рэпетышы парапфіяльнага хору. Практычна кожны дзень тут заняты. Адзін раз у месяц арганізацца Wszechnica праваслаўнай культуры, кожны панядзелак — дзяжурствы радных гарадской рады, у аўторак — сустрэчы з архімандритам Гаўрыілам з Супрасля (прыходзяць і дарослыя,

і моладзь), на якіх бываюць лекцыі, фільмы. Апрача таго, тут адбываюцца (у панядзелкі і аўторкі) катэхетычныя варштаты, заняткі вядуць матушка Галіна Баравік і Варвара Усціновіч. Прыходзяць катэхеты.

Пытаю, ці ёсьць нейкія гроши на дзейнасць у Цэнтры. Не, ніякіх грошай, толькі тое, што выпрацуем, гаворыць дырэктар Ірэна Трашчотка. У нас ёсьць гасцінныя пакоі на 20 начлежных месц. Пакоі на адну асобу, на дзве. Першым гостем быў праваслаўны епіскап з Індіі. Пасля былі гості з Польшчы, Беларусі, Канады, Украіны, Расіі. Таксама начаваў тут віленскі хор. Усе былі задаволеныя. Ціха тут, утульна, усё новае і не дорага. Начавалі сербы, немцы, у маі будуць швейцарцы.

Такім чынам, маем гатэль, буфет, наймаєм людзям залу. Можна яе назыць нават на паніхіду, гадавіну шлюбу, хрысціны. Маєм тут добрую кухню, увесе патрэбны посуд. Вяселля не робім. Падайце наш нумар тэлефона, просьці пані Ірэну. Калі ласка: **744 30 10**.

Прыехала тэлевізія фільмаваць сербскую выстаўку, якая едзе ў Гарадок, у Міхалова, будзе там дэманстравацца ў парапфіях. Пара канчаць. Пані дырэктар пабегла заварыць каву хлопцам з тэлевізіі. Ага, напішыце яшчэ, што ў мяне два сыны, кінула яна мне на развітанне.

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

У Свята-Троіцкім саборы

Святкаванні працаўнікоў службы аховы здароўя спалучаны былі ў Гайнаўцы з багаслужэннем і спатканнем, якое адбылося 9 красавіка 2000 года ў Свята-Троіцкім саборы.

Пасля Літургіі і малебна ў ніжнай царкве адбылася сустрэча працаўнікоў службы аховы здароўя з рэктарам Медыцынскага інстытута ў Беластоку Збігнеў Пухальскі зачытаў даклад „Медыцынскі інстытут у адукцыі і дасканаленні медыцынскіх кадраў Падляшскага ваяводства”. Гаварыў ён пра поспехі ў маштабе краіны, якіх на працягу пяцідзесяці гадоў свайго існавання дабіўся Медыцынскі інстытут. Звяртаў увагу на сённяшнія фінансавыя праблемы і арганізацыйныя складанасці, якія ўзніклі два гады таму, пасля адлучэння ад інстытута Клінічнай бальніцы і спрычиніліся да аблежавання практычнага падмациўвання тэарэтичных ведаў. Успамінаў таксама пра адкрыццё завочнага аддзялення, якое фінансава ўспаможа працу інстытута. На заканчэнне калія двухсот працаўнікоў службы аховы здароўя, якія прыбылі на сустрэчу, выслушалі спеваў у выкананні маладзёжнага хору Свята-Троіцкага сабора, якім кіруе Марк Мацюка.

З уступным словам і пажаданнямі выступіў пратаіерэй Славамір Хвойка, кіраунік Дэканальнага інстытута праваслаўнай культуры ў Гайнаўцы, які разам з гайнаўскім гуртком Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія арганізавалі мерапрыемства. Звярнуў ён увагу, што чалавече жыццё ратуе Бог і лекары, якія працуе з дарам Божым. Благачынны мітрафорны пратаіерэй Міхаіл Негярэвіч гаварыў пра ролю свяшчэнніка ў бальничнай працы, якога духовая дапамога неабходная для пазнейша-

ве. Уладыка гаварыў пра прыкметы правільнага жыцця праваслаўнага хрысціяніна. Звяртаў увагу, што пакаянне і пакорлівасць павінны спадарожнічаць чалавеку не толькі ў час посту, але ўсё жыццё. Адклікаючыся да асяроддзя, у якім выхуваюцца дзеці падкрэсліваў, што і дом, і школа вучыць працаўніць на поспехі з гонарам, а праваслаўны чалавек ужо з маладосці павінен прыніжаць сябе і не змагацца за чалавечую славу. Епіскап Грыгорый напамінаў таксама вернікам пра неабходнасць захавання ўсіх

пастоў і гаварыў пра значэнне няспынай малітвы, да якой усе вернікі павінны імкніцца. Пасля даклада паявіліся пытанні, якія тычыліся ў галоўным жыццёвых умоў, неабходных для збаўлення чалавека. Уладыка адзначыў, што сённяшнія ўмовы жыцця праваслаўных хрысціян неспрыяльныя для духовага росту чалавека, але збаўіца можна ў кожных абставінах, толькі дзеля гэтага вернік павінен намагацца прыблізіцца да Бога.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Епіскап Грыгорый, гаспадары і гості спаткання ў саборы.

Развітанне з ветракамі

Бяздумнае імкненне людзей канца ХХ стагоддзя да сучаснасці, грэбаванне дасягненнемі сваіх продкаў асабліва заўважальнае ў нас, на ўсходній сцяне. З краявіду падляшскай вёскі прапалі старыя, драўляныя, крытыя саломай хаты. Партынныя чыноўнікі, у пераважнай большасці сыны сялян, з нянявісцю глядзелі на свае сямейныя гнёзды. Здавалася, што ўсё, што знаходзіцца здалёк ад галоўных шляхоў, мае шанц захавацца. Напрыклад, драўляная ветракі. Яшчэ ў канцы 70-х гадоў у наваколлі Гайнайукаі стаялі яны сярод ніу, пад электралініямі высокага напружання. Былі гэта пераважна стрыжнёвыя (г.зв. казлякі), паколькі ветракі шатровага тыпу мелі больш складаную канструкцыю. Два стрыжнёвыя ветракі стаялі на загуменні вуліцы Тарговай у Гайнайукаі, трэх у недалёкіх Чыжыках, па адным у Хітрай, Выгодзе і Арэшкаве. Факт, яны не працавалі. Яшчэ ў 50-я гады не вятыры з навальніцамі спынілі іх дзейнасць, а толькі секвестратары прымусілі млынароў адсекчы ветракам крылы. У такім выглядзе, знявеаныя, знерухамельныя ветракі стаялі адзінока, не прадчуваючы трагічнага лёсу.

У 1987 г. паехалі мы на веласіпедах з сямігадоваю дачкою ў Хітру. Перад паступленнем яе ў школу хацелася мне паказаць ёй тое, пра што неўзабаве прачытае ў навеле Балеслава Пруса „Янка-музыка” — стары вятрак. Даязданчаючы да мэты падарожжа, заўважыў я незвычайнае відовішча: разбураную канструкцыю ветрака на зямлі, паламаныя драўляныя колы перадачы, восі, жарнавыя камяні. Узбударажаны пабачаным пайшоў я да ўласніка. Той з алімпійскім спакоем расказаў мне наступнае: „Тыдзень таму прыехаў да мяне рэстаўратар помнікаў з Беластоком. Мераў, рысаваў, апісваў. Як ён толькі ад'ехаў, я падчапіў трактар і расцягнуў будоўлю. Дошкі пойдуць на апал, а мяне пакінуць у спакоі”.

Нічога я не адказаў. І такім чынам самы стары, бо з 1886 г. вятрак працяў з краявіду Гайнайускай зямлі. Не толькі ён адзін. Вятрак, што стаяў па вуліцы Тарговай у Гайнайукаі, разабраны быў неяк грацыёзна. Неўзабаве сялянскія нашчадкі на дэпутацкіх пасадах назвалі суседнююпольскую дарогу вуліцай Ветраковай. Два стрыжнёвыя ветракі з Чыжыкаў, хая ўжо не існуюць, усё ж значацца на турыстычных картах, напрыклад, выдадзеных Таварыствам аховы птушак. Што скажуць айчынныя і замежныя турысты, якія пакарыстацца картай і захочуць паглядзець гэты від ветракаў? Смерці чакаюць ветракі ў Арэшкаве і Чыжыках. Гэтым апошнім за-

цікавіліся галандцы. Састаўляючы спіс шатровых ветракоў наведалі яны Чыжыкі. Запозна, бо ўкраінцы з Мазураў далі ўжо задатак. Жадаюць яго мець на сваёй малой радзіме.

Мы з сябрам, вялікім патрыётам і аматарам старых будоўляў, сталі хадайніцаць перад войтам Гайнайускай гміны аб tym, каб вятрак застаўся на месцы. Перадалі мы просьбу хворага ўладальніка ветрака, спадара Амельянюка: адмовіцца ён ад продажу помніка архітэктуры, калі атрымае гроши на пакрыццё даху або льготу ў падатку. На жаль, у гмінай управе да прапановы паставіліся абыякава: „У нас важнейшая справы”, — сказаў.

Не разумею гэтага. Чыноўнікі ездзяць па Польшчы і за мяжу прапагандаваць Гайнайускі павет. Пэўна паказваюць карты з неіснуючымі помнікамі. Сваім выбаршчыкам тлумачаць, што яны (а не чыноўнікі) павінны жыць з агратурызму. Марнуюць яны грамадскі грош. Чаму ж прыпушчанскія вёскі не могуць стаць турыстычным атракцыёнам? Можам паказаць цэрквы, каплічкі, драўляныя дамы з прыгожай арнаментоўкай. Можна ў нас трасіраваць новыя турыстычныя шляхі, хай людзі любуюцца краявідам і прыродай, пакідаюць нам гроши. Чаму нельга пакрыстацца вопытам арганізатораў Фестывалю царкоўнай музыки? З беднай культуры можна жыць у дастатку. Як ні парадаксальна, апошнія пратэсты паказалі, што самыя ярымі абаронцамі Белавежскай пушчы з'яўляюцца тыя, што ў найбольшай ступені ўзнішчылі. Такой застаецца ўсё чырвоная Гайнайука са злавеснымі піламі ў гербе.

Андрэй ДЭМБОЎСКІ
Фота аўтара

Не ведаў калі нядзеля

Успаміны Васіля БУРЧЭУСКАГА з Кошак Арлянскай гміны, народжанага ў 1923 годзе.

11 кастрычніка 1941 года солтыс вызначыў і на сваёй фурманцы завёз у Бельск дзевяцерых маладых хлопцаў з нашай вёскі. Сказаў ён, што паедзем у майнтак бульбу капаць. Я забраў з сабою ежу на пару дзён ды адзежу на змену. З Бельска нас адразу, таксама фурманкамі мясцовых людзей, завезлі ў Беласток. Там нас трymалі чатыры дні. Спярша ў чырвоным касцёле два дні, але, відавочна, з-за нездадавальнення вернікаў, перавялі нас у школу каля чыгуначнага вакзала. Ніякіх вартайнікоў ні ў касцёле, ні ў школе не было, аднак не ўцякалі мы.

З Беластока поездам завезлі нас у Дзялдова, там разабралі нас баўэры і фурманкамі павезлі ў свае майнткі. Два месяцы збіралі там бульбу за капалкамі, а пасля перавезлі нас у Варшаву. Гаварылі, што там будзе праведзены медыцынскі агляд і здаровых адправяць дадому, а хворых пакінуць лячыць. У Варшаве апынуліся мы за мурам дадаткова абгароджаным дротам. Ну, кажам, мы адсюль ужо не выйдзім...

Мы былі першымі, а пасля да нас дазволі наступных, сярод якіх многа было такіх, якіх праста з дому прывезлі. Там мо з тыдзенем мы былі, а пасля, як назбіраўся транспарт, пагрузілі нас у поезд. Пільнавалі паліцыянты: адзін на пяцерых нас.

Завезлі нас у Лейпциг, там зрабілі медыцынскі агляд, астрыглі, дэзінфіцыравалі вонратку і адтуль адправілі нас у арбайтсамт у Гросенгайм за Рызай, адкуль паразбралі нас баўэры.

Працаваў я там да канца вайны, усё на гаспадарцы рабіў. І спачатку працаваў я кожны дзень і так збіўся, што і не ведаў калі нядзеля. Аднойчы падышоў да мяне паляк і кажа: „У нядзелю не рабі!”. І я ў нядзелю не працую. Прыходзіць гаспадар. Сёння нядзеля, кажу

яму, не працую. Гаспадар пацікаўся чаму. Бо памыцца і пабрыцца трэба, адказаў я.

Гаспадар мала дома быў, прызвалі яго на фронт, а калі фронт набліжаўся, то немцы выязджалі. І мяне гаспадыня, раўс, з сабою забірае. Ад'ехалі, нач наступае, а я прыгануў, што начных аброцяў не ўзяў. Хачу па іх вярнуцца, а гаспадыня не адпускае і за мною вяртаецца.

Вяртаемся, я разглянуўся і бачу траіх байцоў на конях. Кажу гаспадыні: „Фрау, рускі ідуць”. Пасля іх больш наехала, дарогу перакрылі. Аднаго каня мне забралі, а другім вярнуўся ў майнтак. Прачакаў там з тыдзенем і давай збірацца дадому.

Хто па-нашаму гаварыў, таго зараз у армію лапнулі. Я адным словам пасвойму адказаўся, то ўсю ноч мяне дапытвалі. Раскідае аўтамат і пытае, якія там часці. А я ж у армії не быў, адкуль мне ведаць! А саветы адны здзекаваліся, другія дурня валялі, а іншыя спачувалі.

Я з польскімі хлопцамі быў. Ехалі веласіпедамі. Рускія забяруць нам веласіпед, а мы з пяці зноў адзін складзім, бо веласіпедаў было там шмат, і далей едзем...

Прыехалі так у Заган (Жагань), а там на поезд пагрузіліся. Не было месца ў вагонах, то на крыши ехалі. І як поезд пад вецер ехаў, то на нас іскры з паравоза сыпала. А адна дзяўчына хіба заснула і з поезда зляцела. Так прыехалі ў Варшаву, а там кожны ў свой бок. Я адтуль поездам у Беласток прыехаў. У Бельск не было ўжо чым ехаць, але знайшоўся адзін кумпель з-пад Гайнайукаі, зайшлі мы з ім у развалены мур і так нач праспалі. А чутъ свет давай на бельскову шос выбірацца. Акурат ехаў самаход, забраў нас і ў Бельск падкінуў. А з Бельска пяшком дадрэнсай дадому.

Запісаў Аляксандар ВЯРЫЦКІ

З насення лебяды хлеб пяклі

Успаміны Рыгора АНДРАЮКА, жыхара Гусакоў, народжанага ў 1912 годзе.

У бежанства забрала мяне мама, бо тата быў на фронце: служыў матросам у Фінляндыі; пасля бацька знайшоў нас. Жылі мы ў гаспадара ў вёсцы Шавяловія Пермскай губерні; было гэта вялікае сяло. Мама працавала ў гаспадароў, а мы, дзеці, бегалі па агародах. Калі бацька вярнуўся, то дапамагаў ён удавіцам малаціц і платы гарадзіць.

Калі вёскі працякала рэчка, шырокая, але неглыбокая і мы ў ёй купаліся. Лес быў далёка ад вёскі, і сенакос быў далёка. На сенакос людзі на тыдзень выязджалі; хаты на сенакосе мелі і там жылі. І праталі на сенакосе, а вазілі сена восенню і зімою. Людзі там гадавалі коней, кароў, свінёй, авечак, гусей, качак. Пад восень на мяса рэзалі гусей, пасля авечак, а зімою ялаўнік. Павесіць у шпіхлеры цэлую карову, а пасля, як варыць трэба, ходзяць і адрубваюць. У шпіхлеры трималі таксама зерне.

З божжка малацілі цапоўкамі — машинамі крыху меншымі ад шырокамалоткі; такія машины былі ў амаль усіх гаспадароў. Чорную зямлю праграбаўшы, ачысціць, паставіць машыну і малоціць. Нават я ўжо дапамагаў малаціц — ганяў коней у манежы. Людзі там штодня пеклі пшанічны хлеб, а тое, што аставалася, аддавалі каровам і свінням. А пасля рэвалюцыі то

і хлеба не стала. Збіралі насенне лебяды, малолі, і з таго хлеб пяклі. Чырвоная забіралі ад гаспадароў збожжа, каб белым не дасталася, а белыя — каб чырвоным.

У бежанстве наша сям'я пражыла сем гадоў. Там, у 1915 годзе нарадзіўся мой брат, а ў 1919 годзе — сястра. На чыгуначную станцыю адвозілі нас падводамі тывя, каму бацька дапамагаў.

Вярнуліся і першыя два тыдні жылі Райску ў мамінай сястры. А пасля ў Гусакі перабраліся, дзе таксама ў людзей жылі. Выкапалі зямлянку, двое вакон уставілі, вышэй паставілі балісы, глінаю іх абліялі і так жылі. Печ з гліны паставілі, а полап з жэрдак і саламаю накрылі.

Хадзілі жабраваць, на шляхту хадзілі маладзеці. Я пастухом дзесяць гадоў быў, з таго пяць гадоў свіней пас, а год — авечак. Пасвіў у Стакевічах, Варпэхах, Пульшах, Вароні, Райску, Гусаках. Начаваў па клунях, холадна было і ногі пахварэлі. І не лячыўся, бо і дактароў не было, і грошай на лячэнне не было.

Тывя, што наша поле абраблялі, далі нам крыху збожжа, а пасля мне збожжам за тое, што пасвіў, плацілі. І карову да трэцяга цяляці трималі, парасяц купілі. Калі мне споўнілася дваццаць пяць гадоў, пайшоў я ў прымы да суседкі. Пасля старую хату ў Пульшах купілі і сабе паставілі.

Запісаў Аляксандар ВЯРЫЦКІ

Павяты кросавы бег

У прыгожым наваколлі вёскі Свінароі каля Нараўкі Гайнаўскага павета адбыўся кросавы бег для вучняў падставовых школ і гімназій. У бегу прыняло ўдзел 400 юных спартсменаў з 11 школ. Найлепшай аказалася каманда Падставовай школы з Нарвы, на другім месцы апінулася вучні ПШ з Нараўкі, а на трэцім — ПШ з Чаромхі. Сярод гімназій першае месца заваявала Публічная гімназія з Нараўкі, другое — ПГ з Нарвы, а трэцяе — ПГ з Кляшчэлі.

А вось індывидуальныя вынікі:

Класы IV і малодшыя.

Дзяўчата: 1. Іаанна Нікановіч (Нарва), 2. Івона Савіцкая (Чаромха), 3. Паўліна Бяляўская (Нараўка). **Хлопцы:** 1. Пётр Шымчук (Чаромха), 2. Рафал Засім (Семяноўка), 3. Пётр Асташэўскі (Нарва).

Класы V-VI.

Дзяўчата: 1. Паўліна Хадакоўская (Нарва), 2. Паўліна Сегень (Нарва), 3. Ева Міхалоўская (Арэшкава). **Хлопцы:** 1. Павел Плясковіч (Нарва), 2. Карадаль Васілюк (Кляшчэлі), 3. Кыштаф Сцігала (Чаромха).

ВЕР – НЕ ВЕР

Даражэнкі Астроне! Сняцца мне ў апошнія дні нейкія кашмарныя сны. Сама не ведаю, у чым справа. Можа та- му так дзеецца, што надта горача, тэмпература — як летам, а нашаму арганізму цяжка так адразу перастацца.

Прынілася мне, быццам я іду ў Беластоку па вуліцы Кілінскага. Адвярнулася я і бачу, што бягуць нейкія младыя хуліганы. Ну, думаю, прапала я. Але не, яны бягуць не да мяне, а да іншых людзей. Спачатку напалі на адных, пасля — на другіх, а мяне ўжо не чапалі. Я ўцешылася, што яны мяне не кранулі, і іду далей.

Пачаўся парк. Кусты выхінуліся аж на тратуар. Я іду, дакранаючыся да іх. Рантам бачу, што гэта не галінкі, а нейкія футра. Быццам кусты былі накрыты вялізным кавалкам мякага шэрата. Я дакранаюся да яго і мне вельмі прыемна.

А пасля яшчэ прынілася мне, што ў нас трэнснула падлога, і ў выніку гэ-

Класы VIII.

Дзяўчата: 1. Анна Маркевіч (Чаромха), 2. Уршуля Сцяпанюк (Арэшкава), 3. Вераніка Станкевіч (Арэшкава). **Хлопцы:** 1. Данель Бура (Нараўка), 2. Рафал Лэмпіцкі (Кляшчэлі), 3. Мар'юш Маеўскі (Нараўка).

Гімназія.

Дзяўчата: 1. Дарота Барташэвіч (Дубіны), 2. Барбара Леўша (Нараўка), 3. Ева Баршчэўская (Кляшчэлі). **Хлопцы:** 1. Ян Клімюк (Нараўка), 2. Яраслаў Нікановіч (Нарва), 3. Станіслаў Шымчак (Кляшчэлі).

Па трох самых лепшых спартсменаў у кожнай катэгорыі атрымалі медалі, а трох найлепшыя школы — кубкі і дыпломы. Узнагароды пераможцам уручыў войт Нараўчанская гімніна Мікалай Павільч. Арганізавалі спаборніцтва працаўнікі Гімнага асяродка культуры на чале з дырэктарам Андрэем Скепкам. Спонсарамі спартыўнага мерапрыемства былі Ваяводскае і Павятовае згуртаванні ЛЗС, Надлясніцтва Броўск ды Гімнная ўправа ў Нараўцы.

(гай)

тага зрабілася даволі вялікая дзірка. Божакі, што гэтыя сны могуць абазначаць? Астроне, напіши!

Яня

Яня! Тыя хуліганы добрага не прадвяшчаюць: яны могуць гаварыць пра нейкую страту, хваробу, смутак. Прывытм не так важна, што яны не напалі на цябе. Істотнае тое, што наогул білі (і, пэўна, абрабавалі) нейкіх людзей.

Пашвярджае гэта і сон пра куст, накрыты футрам. Футра прадвяшчае сумнае, аднастайнае жыццё. Ты тулілася да яго і табе было мякка і прыемна. Дык можа нейкі праменъчык засвеціць і ў твайм невясёлым жыцці.

Што датычыцца апошняга сну, пра ту падлогу, якая ў вас трэнснула і ў выніку гэтага паявілася дзірка, дык, мяркую, нешта можа здарыцца ў твайм сям'і, паявицца нейкай „дзіркай”, якую нялёгка будзе паправіць. Ізноў жа і гэты сон быццам на нейкую хваробу ці страту. Дай Божа, каб табе ўдалося хутка гэту „дзірку” залатаць. Мо лёс будзе да цябе ласкавы.

АСТРОН

Сметніца

Едучы з чаромхайскай станцыі ў напрамку Прадпрыемства чыгуначнага рухомага саставу і амбулаторыі муніціпальных службаў, зараз пры дарозе, стацьці кантэйнер для смецця. Паставілі яго чыгуначныя службы для сваіх патрэб. Даўней смецце забіралі работнікі секціі будынкаў ПКП. Пасля рэструктурызаціі некаму займацца выважкай смецця.

Хто б не праезджаў зараз дарогаю, бачыць перапоўнены кантэйнер і смецце, якое вецер раскідае па наваколлі.

Выданне „Драўлянныя цэрквы Беласточчыны” (тэксты на польскай, беларускай і англійскай мовах) можна заказаць у яго аўтараў. Кошт кнігі — 39 зл. (у тым кошт перасылкі — 9 зл.). Заказы прымаюць:

Ewa i Andrzej Keczyńscy, Park Pałacowy 3/4, 17-230 Białowieża
Тэл. (0-85) 681 28 80 (аўтаадказчык).

Niwa

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niwa”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Неакуратна паставіліся

Калі беларускі бок адмяніў 30 верасня 1999 г. закон аб плаце на экалогію для польскіх шафёраў па стаўцы 10 долараў, у круге гэтых апошніх загаварылася, што быццам яны паўплывалі сваім пратэстам на такое рашэнне. Іншай думкі былі гімніны чыноўнікі.

— Напэўна неяк паўплываў пратэст шафёраў і зварот у гэтай справе нашага консула ў Бресте, — каментаваў войт Чаромхайскай гімніны. — Аднак я лічыў, што гэта часовы загад. Так і ў сапраўдніцтве было. Ад 17 красавіка г.г. на дарожным пераходзе Пяшчатка — Палаўцы беларускі бок зноў патрабуе ад польскіх шафёраў плаціць „на экалогію” 10 долараў.

Як зараз пракаментуюць гэты факт удзельнікі пратэсту шафёраў у Чаромсе? Да каго звернуцца за дапамогай — да войта ці да консула?

Калі я наведаў гімніную ўправу для таго, каб праверыць факты, пачуў вось таго,

кую гаворку ў канторы сакратара гімнінай управы:

— І добра зрабілі, што патрабуюць 10 долараў, — гаварыла чыноўніца. — Калі ім цяжка было заплаціць 4 зл. на „цагелку”, з якой грошы прызначаліся на мадэрнізацыю сваіх дарог, дык няхай 10 долараў плаціць для „рускіх”. Мала таго, што самі не плацілі, дык яшчэ „рускіх” шафёраў бунтавалі.

Ніхто не з'явіўся дагэтуль з шафёраў у мясцовым самаўрадзе, каб абсудзіць рашэнне беларускага боку наконт 10-доларавай платы на экалогію. Першым крокам з іх боку было паведамленне беластоцкіх сродкаў масавай інфармацыі. Што зробіць далей важакі чаромхайскіх шафёраў, пакажа час. Мне здаецца, што яны паступілі неакуратна ў мінульым годзе. І таму ім цяжка будзе знайсці прыхільнікаў у круге гімніных кіраўнікоў у далейшых змаганнях.

Уладзімір СІДАРУК

Змарнаванае жыццё

Раман нарадзіўся ў багатай сялянскай сям'і. Пасля вайны бацькі паслалі яго вучыцца на настаўніка. Скончыўшы педагогічныя курсы, стаў працуваць у вясковай школе. Аднак доўга ў гэтай прафесіі не папрацаваў, бо згубіла яго гарэлка. Стаў часта заглядаць у кілішак і не прыходзіць на заняткі. Выкінуў з працы і бацькі вымушаны былі яго назад забраць дадому. У Рамана была нарачоная, таксама настаўніца, але бацькі не дазволілі яму жаніцца, бо паходзіла з беднай сям'і.

Пайшоў Раман у Беласток шукаць іншую працу. Паступіў на прадпрыемства. Часта прыязджалаў на вёску і бацькі за кожным разам намаўлялі яго жаніцца з Насцяй, бацькі якой пабудавалі ёй у Беластоку дом. Раман так і зрабіў. Потым памяняў работу: пайшоў служыць у мілі-

цию. Аднак пра гарэлку ён не забыўся, часценька папіваў. Гэта не перашкаджала яму ў прафесійнай кар'еры, але паславаля сямейная адносіны. Калі атрымаў паскораную міліцыйскую пенсію і часцей стаў запівацца, жонка і троє дарастанчых дзяцей не маглі гэтага сцярпець. Вярнуўся Раман на вёску да старэнкіх бацькоў. Пасля знайшоў сабе Палашку, старэйшую дзеўку ў суседнія вёсцы і пайшоў жыць да яе. Яна яго так прыціснула, што перастаў піць. Дзяцей у іх няма і задумваецца цяпер Раман, хто будзе яго даглядаць на старыя гады. Са сваімі дзяцінмі кантакту ён не мае, нават не быў на іхных вяселлях, не ведае ўнукаў. Хіба прыйдзеца яму пайсці ў прытулак для састарэлых.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Найлепшыя пастаўшчыкі малака

Кіраўніцтва Акруговага малочнага калаператыва ў Гайнаўцы вялікія намаганні прыкладае да таго, каб мець перш за ўсё высакаякаснае малако. Цяпер у класе „экстра” купляе 65% сырадою. З яго ўдаюцца, між іншым, найлепшыя сырэ.

Да найлепшых пастаўшчыкоў малака з Гайнаўскага і Сямятыцкага паветаў належыць: Адам Грынівіцкі з Рагазоў, Юры

Семяновіч з Іванкаў, Міраслаў Ярмоцік з Ванева, Ян Максімюк з Саноў, Яраслаў Стоцкі з Новай Лукі, Вячаслаў Сабяшук з Паканева, Мікалай Галёнка з Махната-га, Адам Катовіч з Агароднікі, Кыштаф Стэрнічук з Паканева, Мікалай Раманюк з Гукавічы каля Кленікаў, Сяргей Вязоўскі з Тыневічы-Вялікіх ды Міхал Германовіч з Махната-га.

(гай)

Не ханае беспрацоўным

На канец лютага г.г. у Бельскім павеце зарэгістраваных было 3 164 беспрацоўных, у тым ліку 1 747 жанчын. У паасобных гімнінах сітуацыя складаецца наступным чынам: Бельск-Падляшскі — 302 беспрацоўныя (у тым ліку 151 жанчына), Бранск — 131 (63), Боцькі — 193 (97), Вышкі — 204 (105), Орля — 198 (86) і Рудка — 91 (48). На вясковай тэрыторыі лік шукаючых працу складае 1 128 чалавек (у тым 558 жанчын).

(лч)

Экалагічная акцыя

У Нарваўскай гімніне адбылася вялікая ўборка тэрыторыі пры важнейшых дарогах і над рапой Нарвай. Самаўрадавыя дзячыні, пажарнікі, паляўнічы, леснікі, паліцыянты, дарожнікі, смециары і школьнікі — разам 170 чалавек — напоўнілі адпадкамі 1 250 пластмасавых мяхоў і вялікую колькасць непатрэбных мяшкоў з-пад мінеральных угнаенняў.

На канец уборшчыкі супстрэліся ля вогнішча пры пячэнні каўбасак. Вяндліну перадаў арганізаторам неадплатна вытворчы кааператыў „Рольмак” з Макаўкі. Удзельнікам экалаґічнай акцыі падзякаўвалі войт гімніны Якуб Садоўскі, дырэктар Нарваўскага ландшафтнага парку і кіраўніцтва Прадпрыемства ачысткі горада з Беластока.

(гай)

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Środk., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wysyłki przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamienhofa 27, nr konta PBK S.A., Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
П

Ніўка

Цана для негацыравання — 300 тысяч долараў. Не жартуем.

Фота з архіва

Вестка тыдня

З кожным годам на дарогах Рэспублікі Беларусь усё больш замежных аўтамабіляў. Іх відаць яшчэ паболее, бо ў Беларусь прыйшла вестка, што з 1 студзеня наступнага года з дарог Польшчы

павінны знікнуць з мільёны легкавушак, якія праездзілі больш за 10 гадоў. Адным словам, рыхтуць хлопцы даляры і вашы пра машыну споўняцца мары!

Літаратура і мастацтва
№ 14, 7 красавіка 2000 г.

„Даўгіны” Андрэя Гаўрылюка

Спісак першых семнаццаці камуністай:

1, 2 — Адам і Ева, бо былі зусім голымі;

3-5 — трыв цары, бо за зоркаю дайшлі да жолаба;

6-17 — дванаццаць апосталаў, бо сямі нічога не мелі, але другіх павучалі.

***

Пасля гонкі на індроме трэнер папракае жакея:

— На фініши мог пасакаць хутчэй!..

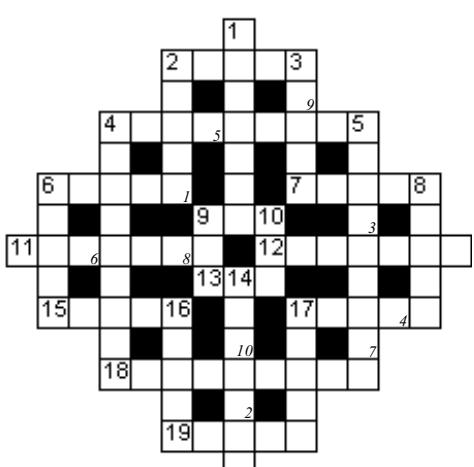
— Пэўна, што мог, але шкада мне было пакідаць каня.

***

Сцюардэса да пасажыраў:

— Ці ў самалёце ёсьць нейкі лекар?

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. большы за мора, 4. адначасовы ход каралём і ладзей у шахматах, 6. крой вонраткі, 7. прыток Куры, 9. там пладовыя дрэвы, 11. звартад Бога або святога, 12. край дарогі, 13. Кітайская Народная Рэспубліка, 15. дзікі асёл, 17. аргенцінскі танец, 18. ваеннаслужачы пры камандзіры, 19. слой речыва, якое нацякло на паверхню.

Вертыкальна: 1. вельмі хітры чалавек, 2. ласо, 3. 12-я старонка „Нівы”,

4. растапыраны чалавек, 5. член добраахвотнага ваеннага фарміравання, 6. закончанае выкаванне, 8. свяціла, 9. прылада для лоўлі рыбы, 10. талент, здольнасць, 14. лятучая мыш, 16. Агуст, французскі скульптар (1840-1917), 17. жыхар Анкары.

(III)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рапшэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 12 нумара

Гарызантальна: вадаём, абіўка, Капрая, лыка, кара, падшыванка, вілы, душа, шынель, гарыла, ваніль.

Вертыкальна: Валілы, ёмка, Абая, Кашыра, пражыванне, капалы, какаду, візіга, Шаміль, шыла, Льва.

Рашэнне: Каілі мілы па душы, пражывём і ў шалаши.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Вользе Дземяновіч з Варшавы.

Канкурсанты

На гэты раз Дарэктар нашага месцавага культ-дома зноў рашаў, каго з нашых выпускніц на сцэну конкурса агульных пенняў „Агляд упад” . Каб усладзіць нашу гміну і ўсё, што тут робіцца. А ёсьць чым хваліцца — калі няма чым сёння, можна сягнучы да таго, што тварылася пару стагоддзяў таму, калі на палетках раслі свежаўведзеныя Бонай гуркі ды капуста і квітнела прывезеная Калумбамі навінка — бульбачка. Вось пра бульбачку можна ўжарыць на сцэне так апетытна, што камісіі аж слінка пачячэ, а слухачам рукі папухнуць ад пляскаў, быццам бы ту ю бульбу з прыску выхоплівалі.

А я што — таксама спяваю. Кожны гэта робіць як умеет. А і я хачу служыць нашай гміне, калі не лапатай, электрычнай дайлкай, пяром, пэндзлем, то хоць сваімі ўласнымі галоснымі звязкамі. Але люблю я спяваць сола — не ў хоры пенсіянераў або ў „Бабах на бабах”. Хоць у хоры больш бяспечна — возьмеш не ту ю ноту, то мо нават і не пачуюць, і рот можаш толькі разыўляць, а ўсім здаецца, што выдаеш песеннія гукі. А чым шырэй рот адчыняеш і вочы расплющчаеш або заплющчаеш (гэта асабліва дадае віду перажывання), тым больш хор магутна выглядае. Але я хоць раз хацеў бы заспяваць адзін, пад гармонік ці гітару. Нават словаў ўжо склаў, музыку напісаў бы Адам Тарабан, што ў культ-доме на гітары паўстагоддзя брынкае. А словаў вось такія:

Мы тутака, браткове,
Размаўляем на мове.
Маем яе ў ахове,
І нікіт нам не дасьць па glove,
Хіба што самі тэго кімёы.
Але достаць не любемы.
О, наша гора,
Будзем мець горад, горад, горад!

Тое пра горад, то прыпей. Або пра тое, што дзед бабу палюбіў, бо баба хароша. Чым я горшы ад Зоські Грачанае, што ўсладзіле наша мястэчка і любоў, і ўсё яе наш Дарэктар высылае на конкурсы? Бо, пэўна, увесі час таму яна лаўрэатка — ужо не выпадае, каб ёю не была. Хай цэшыцца, што там даць дыплом! Калі б узнагарода была нармальная, не толькі грамата, то мо і не ўручалі б Зосьцы іх столькі, тых паперак, а сваім давалі бы! Знаем мы тых журысты! Як што вартае, то па знёмстве! Зоська замест шпалераў заклівае імі сцэны! А мне хоць адну граматку, што лаўрэатам бы... На галаканцэрце сваю гміну ўславіў бы... Песню магу даць яшчэ больш патрыятычную чым „Мы тутакая”. Альбо яшчэ пра большае каханне, чым у бабы з дзедам...

— Не паедзеш на конкурс ты, — сказала Зоська, — а я. Займіся лепш сваім падворкам. Войт з камендантам у гэту нядзелю высылаюць камісіі, каб праверыць парадак у мястэчку. Будуць ляпіць штрафы. Мы ж прымаєм удзел у конкурсе „Гміна — вобраз душы вёскі!“! А ў цябе — хлеў пад платамі!

— У мяне??.. Беспарадак?! Ну, аспепла, паганка! Мой падворак — узорны! Хоць заўтра камісіі паказвай! А мяне — у конкурсе ведаў пра нашу мінуўшчыну. А маю Галенку — у конкурсе рукацэлля...

— Галенку?!.. Ха-ха — рукадэлля! У яе ні крыжыкам, ні гладдзю не атрымліваецца. А пірагі ўсе сядкоўцы. И мяса перасольвае... А вашы дзеци то рыхтык у вас паўдаваліся...

— Слухайце, Зоська ды Ванька, — перарваў нашу шчырую размову Дарэктар. — А мо я вас вышлю разам, каб у дуэце спявалі?

Цікава, як мы ўзнагароду падзелім??!

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцепанюк. Свае прапанавы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

8 выпуск, 22.04.2000 г.

1	1	198	Крыві, „За туманам”
2	8	179	R.F. Braha, „Рэчанька”
3	3	164	Кардон, „Айчына”
4	13	151	Н.Р.М., „Паветраны шар”
5	11	141	Н.Р.М., „Партызанская”
6	6	137	Уліс, „Радыё Свабода”
7	7	136	Н.Р.М., „Чыстая светлая”
8	4	130	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
9	9	121	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
10	2	110	А. Памідораў, „Щуд на каляды”
11	12	109	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
12	10	100	Сінанім, „Не пакінь”
13	16	95	БАС, „Купалінка”
14	15	93	R.F. Braha, „Гетта”
15	5	76	Лешчу, „Кацап-мікс”
16	19	75	Кардон, „Радыяція”
17	14	69	Вядро, „Непатрэбны”
18	17	60	Н.Р.М., „Бывай”
19	—	54	Кальян, „Пачвары”
20	—	53	Н.Р.М., „Песня пра каханне”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаюцца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.